ФИФI ФЫМЫГЪЭПУД, ФИ IЕЙ ФЫМЫГЪЭПЩКIУ

АДЫГЭ ПСАЛЪЭ

АДЫГСКОЕ СЛОВО

КЪБР-м И ПАРЛАМЕНТЫМРЭ ПРАВИТЕЛЬСТВЭМРЭ Я ГАЗЕТ ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КБР

1924 ГЪЭМ И МЭКъУАУЭГъУЭ МАЗЭМ И 1 ЛЬАНДЭРЭ КЪЫДОКI

№161 (22.319) • 2012 гъэм шыщхьэIум (августым) и 22, бэрэжьей • Тхъэмахуэм тхуэ къыдокI • И уасэр соми 3-щ •

adyghe@mail.ru
adyghepsale.ru

Понеделков А.В. «Къэбэрдей-Балкъэр Республикэм щIэныгъэмкIэ щIыхь зиIэ и лэжьакIуэ» цIэ льапIэр фIощыным и Iуэхукъ

Къэбэрдей-Балкъэр Республикэм и Iэтащхьэм и Указ

Хьэлэлу зэрылажьэм, Къэбэрдей-Балкъэр Республикэм папщIэ щIэныгъэ лъагэ зиIэ IэщагъэлIэр гъэхьэзырыным куэд зэрыхищIыхьам кьыхэкIыу «Къэбэрдей-Балкъэр Республикэм щIэныгъэмкIэ щIыхь зиIэ и лэжьакIуэ» цIэ льапIэр фIощын **Понеделков Александр Василий и кьуэм** - «Урысей Федерацэм и Президентым и деж ЦIыхубэ хозяйствэмрэ къэрал къулыкъумкIэ щыIэ Урысей академие» профессионалнэ щIэныгъэ нэхьыщхьэ щрагъэгъуэт федеральнэ къэрал бюджет еджапIэм и Урысей Ипщэ институт къудамэм и унафэщIым властым и органхэмрэ еджапIэхэмрэ ядлэжьэныкмкIэ и кьуэдзэм.

Къэбэрдей-Балкъэр Республикэм и Iэтащхьэ КЪАНОКЪУЭ Арсен

Налшык къалэ
2012 гъэм шыщхьэIум и 16-м
№115-УГ

Каграманян С.А. «Къэбэрдей-Балкъэр Республикэм щIыхь зиIэ и артист» цIэ льапIэр фIощыным и Iуэхукъ Каграманян Станислав Артем и кьуэм - «Горький М. и цIэр зезыхьэ Урыс драмэ театр» къэрал щIэхабзэ Iуэхущ1апIэм и артист пажэм.

Къэбэрдей-Балкъэр Республикэм и Iэтащхьэ КЪАНОКЪУЭ Арсен

Налшык къалэ
2012 гъэм шыщхьэIум и 16-м
№116-УГ

● Къэрал къулыкъущIапIэхэм

Iуэху щхьэпэхэм топсэлъыхь

КъБР-м и Правительствэм хэтхэм я зи чэзу зэIущIэ шыщхьэIум и 16-м екIуэкIащ. Ар кьиIэIунхащ икIи ирагъэкIуэкIащ Правительствэм и Унафэщ1 Гертер Иван.

ЗЭIУЩIЭМ щыхэплащ Iуэхугъуэ 19-м.

КъБР-м финансхэмкIэ и министрым и кьалэнхэр зыгъэзащIэ **Мишковэ Ириндэ** 2012 гъэм и илъэс ныкъуэм республикэм и бюджетым и хэхьуэмрэ и хэщIымрэ зыхуэдэм щыгъуазэ ищIащ Правительствэм хэтхэр. Республикэм хэхьуэу мы гъэм иIэн хуеяр процент 50-кIэ гъэзэщIа хьуащ (сом мелард 11-рэ мелуан 676,2-рэ). Нэгъабэрэм ельытауэ ар мелуан 725,7-кIэ нэхьыбэщ. Абы щыщу меларди 9-рэ мелуани 178,9-рэ кьагъэсэбэпащ, илъэсым тещIыхьауэ процент 34-р. ПсэупIэ-коммунальнэ хозяйствэм сом мелуан 237,1-рэ, щIэныгъэмрэ егъэджэныгъэмрэ - мелардитIрэ мелуан 816,1-рэ, щэнхабзэм - сом мелуани 143,9-рэ, социальэ политикэм - мелардитIрэ мелуан 20-рэ, узышIагъэр хьуэныкI - 1 мелардрэ мелуан 575-рэ, физкультурэмрэ спортымрэ - мелуани 103,7-рэ, хьыбарегъащIэ Iэнатlэхэм - мелуан 74,5-рэ трагъэкIуэдащ. Абы кьищынэмыщIауэ, КъБР-м и Правительствэм ищIа унафэм ипкъ итмкIэ, сом мелуан 975-кIэ дэIэпыкьунущ бадзэуэгъуэм и 16-м уэрэз жьышхуэмрэ эрэан зыхуэхъуэ Бахьсэн, Тэрч районхэм щыпсэу щыхуэ 65-м, дэтхэнэми мин 15 хуэзэу.

КъБР-м и Правительствэм ищIа унафэм ипкъ итмкIэ, республикэ мылькум кьыхэкIыу гъуэгуэм йолэжь. КъБР-м гъэзэгу IуэхуэхэмкIэ и Къэрал комитетым и унафэщI **ДышэкI Аслъан** мылькуншхьа Бахьсэн кьалэм Лениным и цIэр зезыхьэ уэрамыр эрагъэпэщкьыныр. Лэжьыгъэр 2013 гъэм яублэнущ, мелуан 60-м нэблагъэ ихьыну кьаб-жащ. Абы щыщу Бахьсэн кьалэм и пщэм дельхьэж сом мелуан 17-рэ мин 970-р, адрейр республикэм и мылькум кьыхахынущ.

ЗэIущIэм кьыщыпсэлъащ КъБР-м щэнхабзэмкIэ и министр **Фыырэ Руслан**. КъБР-м и Правительствэм Щэнхабзэ IуэхуэхэмкIэ дэлажьэ совет кьызэгъэпэщын хуейуэ зэрыжиIар зэIущIэм хэтхэм дащтащ. Советым и кьалэну щытынур щэнхабзэмрэ абы и лэжьакIуэхэмрэ я Iуэхур дзгъэкIынырщ.

ЩэнхабзэмкIэ советым и унафэщIыр КъБР-м и премьер-министр Гертер Иванщ.

ЩОМАХУЭ Залинэ.

● Гулытэ лъагэ

Зэкъуэшыгъэм и нэщэнэ

Щыщхьэ1ум и 15-р Абхъазым щызэуахэм я махуэщ

Абхъазыр зыхъумахэм я фэеплъ махуэм къыкIэлъыкIуэу, мы гъэм япэу Сыхъум щагъэзэпэщ я фIэфIыныгъэкIэ абы щызэуахэм я махуэр.

КЪЭРАЛ филармониемпшыхь дахэ щекIуэкIащ а махуэм. Абы къырихьэIащ Абхъазым и ЛIыхъужьхэр, Кавказ Ищхьэрэм, Урысей Нпщэм, хамэ къэралхэм кьикIахэр, нэгъэущIхэри.

Пшыхьым хэтащ АР-м и Президент **Анкваб Александр**, премьер-министр **Лакербае Леонид**, парламентым и депутатхэр, правительствэм хэтхэр, жылагъуэ лэжьакIуэхэр.

ЗэIущIэр езыгъэкIуэкIа Хагбэ Кнасоу кьызэхуэсахэм фIэхъус псалъэкIэ зэхуигъэза нэужь, Куржы-Абхъаз зауэм 1992 - 1993 гъэхэм хэкIуэда, нэгъуэщI щыпIэхэм кьыкIа щIалэ 200-м щIигъуи зы дакъикьэкIэ яхуэщыхьащ.

АР-м и премьер-министр Лакербае Леонид кьыщыпсалъэм кьыхигъащIащ Абхъазыр гуэвэгъуэ щихуа дакъикьэм абы жьыджэру зэрызыщIагъэкьуар дэнэ щIыпIи щапхъэу щыбгъэльагъуэ зэрыхъунур.

- Дыгъуасэ ди тхыдэм и напэкIуэцI нэхъ хьэлъэхэм ящыщ зы махуэу щытащ, - жиIащ Лакербае. - Абы и ужькIэ къэуэхуэа махуэр, щыщхьэIум и 15-р, ди лъэпкъым, хэкум дежкIэ ГъэпIэщ, абы щыгъуэ ди щыпIэм кьихьащ мамырыгъэм щыжь метр 750-рэ зи кIыхьагъ гъэ бжьамийхэм ягъуэта сэкъатхэри. ЩытыкIэ гугъум иту кьалъыта мы щIыпIэм кьрашэлIащ «Налшыкгаз»-м и аварийнэзэгъэпэщыжакIуэ бригадэ тIуэр спецтехникэхэмрэ Iуэхур кьызэрыхьэщIамкIэ, ремонт лэжьыгъэхэр фокIадэм и пэщIдзэ махуэхэм и кIэм нагъэсыну я мурадщ. Мыпхуэдэ кьэпщытныгъэхэм «Къэбэрдей-газым» и куей кьудамэ псоми щыщIадзащ.

ЖАНХЬУЭТ Зуэз.

● Шэджэм куей

ЩIымахуэм зыхуагъэхьэзыр

«Къэббалъкъгазым» и Iэщ1агъэлIэхэм бжьыхьэщIымахуэ лъэхъэнэм зыхуагъэхьэзыр.

ИДЖЫПСТУ Шэджэм къалэм газыр давленэшхуэкIэ, давленэ цIыкIкIэ зэхуэмыдэу щызекIуэ бжьамий лIэужьыгъуэу зы километррэ ныкъуэрэ щыщIалъхьэ.

Апхуэдэу «Шэджэм газ» Iуэхущ1апIэм зэрегъэпэщIыж метр 750-рэ зи кIыхьагъ гъэ бжьамийхэм ягъуэта сэкъатхэри. ЩытыкIэ гугъум иту кьалъыта мы щIыпIэм кьрашэлIащ «Налшыкгаз»-м и аварийнэзэгъэпэщыжакIуэ бригадэ тIуэр спецтехникэхэмрэ Iуэхур кьызэрырахьэлIэм унафэщIхэм я нэIэ ткIийуэ тетщ.

«Къэббалъкъгаз» Iуэхущ1апIэм и пресс-службэм хьыбар кьызэрыдигъэщIамкIэ, ремонт лэжьыгъэхэр фокIадэм и пэщIдзэ махуэхэм и кIэм нагъэсыну я мурадщ. Мыпхуэдэ кьэпщытныгъэхэм «Къэббалъкъгазым» и куей кьудамэ псоми щыщIадзащ.

ЖАНХЬУЭТ Зуэз.

● Прохладнэ куей

Хэт и лъапсэр нэхъ къабзэ?

Солдатскэ жылагъуэм хабзэфI къыщокIуэкI, щIыпIэм и тепльэр сыт и лэжьыкъуэкIи зэлъытыжа куей лъапсэхэр къабзэу зехьэным, гъэдэхэным тегущыIэ.

КУЕЙ, жылагъуэ администрацэхэм я нэIэ тету ирагъэкIуэкI мы Iуэхум жыджэру хэтщ щIалэгъуэлэри ныбжь зиIэхэри. Абыхэм я пщIантIэхэм, куэджэпэхэм я мыза-къуэу, япэгъунэгъу псы, гуэл Iуфэхэри зэхуосри зыхуей хуагъазэ, удз кIырхэр кьах, кIэрыхьубжьарыхухэр зэщIащIпэ. Илъэсым и кIыхьагъкIэ ирагъэкIуэкI кIэльыпIъныгъэхэр пIалъэ пыухыкIам тету жылагъуэ унафэщIхэм кьапщытэри, текIуэхэм ахъшэ саугъэтхэр ират.

Апхуэдэу кьадекIуэкI хабзэм и Iэужьыр нэрылъагъущ: кьуажэ зэрамхэр гъэм и кIыхьагъкIэ кьабзэу зэщIэпхъэнкIащ, куэджэпэхэм удз гъэгъа зэмылIэужьыгъуэхэр куэду щыхасащ, унэ Iупльапльапхэр гъэдэхэным иджыпсту нужь итщ. Зи чэзу бжьыхьэ кьэпщытэгъуэр мыгувэу къэсынущ. Дэтхэнэ зы унагъуэри попльэ абы, бжьыпэр щиубыдыным щIэхъуэпсу.

ШЭРЭДЖ Дисэ.

Ягъэтlысам тезырыр щхьэщахыну УФ-м и Президентым йолъэIу

ЯгъэтIысахэм тезырхэр ящыгъэпсынщIэнымкIэ комиссэм кьыхилъхьам акьылэгъу техьэри, КъБР-м и Iэтащхьэ Кьанокъуэ Арсен къэралым и унафэщIыр хэплъэн папщIэ кьыхилъхащ УФ-м и Уголовнэ кодексым и 264-нэ статьям и Iыхьэ 1-м ипкъ иткIэ ягъэтIыса Къуэщыкъуей А.М. тральхьа тезырыр техыным теухуа тхыгъэр.

Урысей Федерацэм ЯгъэтIысахэм тезырхэр ящыгъэпсынщIэнымкIэ зыпхъэ Положенэм, Урысей Федерацэм и Президентым 2001 гъэм дыгъэгъазэм и 28-м кьыдигъкIа Указ №1500-кIэ кьищтам ипкъ иткIэ, зыхуэфащэ документхэр Урысей Федерацэм и Президент Путин В.В. хуагъэхьащ, унафэ ныуихькIа тришIыхьын папщIэ.

ХЬЭЩХЪУЭЖЬ Давид,
Къэбэрдей-Балкъэр Республикэм и Iэтащхьэм и Администрацэм и къэралправовой управленэм я гъэтIысахэм тезырхэр ящыгъэпсынщIэнымпльащIа IуэхухэмкIэ и секторым и унафэщI.

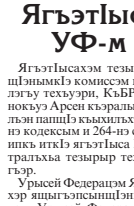

Чавес Эквадорыр деIыгъ

Венесуэлэм и президент Чавес Угэ жиIащ Эквадорым зэрыкьуэувэнкIэ икIи кьимыкIуэту Iуэхугъуэ пыухыкIахэр илъэкьыну зэрыкьэзыгъэр.

Чавес Эквадорым и президент Корреа Рафаэль и ныбжьэгъуфIщ икIи, дауи, я унафэм щIэт кьэралхэми я зэхуакIуэ зэдэIэпыкьунытIэ дэлъщ. США-м и къэрал щэхуэхэр интернетым изыльхьэу кьулыкъущIэ куэд бэлыхь хэзыдза WikiLeaks сайтым и кьыдзгъэпэщакIуэ Асандж Джулиан ягъэтIысыну зэхэзэхуэн щащIым, Эквадорым Инджылызым щIэ посольствэм зыщигъэпщкIуащ. Ар кьратыжыну тракьуза щхьэкIэ, абы и Iэтащхьэ Корреа Рафаэль яхуигъэкIуэтакъым. Иджы абы Венесуэлэри кьыкьуэуващ. Пэжщ, Чавес Угэ игъэбелджылакьым и ныбжьэгъур зэхэзэхуэн ящIмэ, кьимыкIуэту илъэкьынур сыт хуэдэ Iуэхутеуэмэ.

Урысейм ирамытыжыну къегъэув

Цыхуэм и хуитыныгъэхэмкIэ Европэ судым Украинэм хуигъэващ Осмаев Iэрэм Урысейм ирамытыжынур.

УФ-м и Премьер-министру абы щыгъуэм щыта Путин Владимиррэ Щэшэным и Iэтащхьэ Кадыров Рамзанрэ иукIыну зызыгъэхьэзыру хуагъэфащэу Украинэм нэгъабэ щаубыда Осмаев Iэдэм а къэралым и льэхьэущым иджыпсту исщ, адэжь кьыхуащIыну унафэм поплъэри. ЗэрыхуагъэфащэмкIэ, ар Одессэ кIуат, кьыззэрагъэуэ Iэмалхэм зыщыхуигъасэу Путинымрэ Кадыровымрэ иужькIэ иукIыну.

Мы Iуэхум зэхуэмыкIуэ куэд хэлъу кьильытащ Осмаевым кьыщхьэщыжхэм зызыхуагъэза Цыхуэм и хуитыныгъэхэмкIэ Европэ судым. Аращ Урысейм ирамытыжмэ нэхъыфIу кьыщIильытари.

США-м IэштIымыр егъэдалъэ

Америкэм и Штат Зэгъуэтхэм я президент Обамэ Барак жиIащ Сирием химе Iэщэр къэгъэсэбэпын щIидзэнмэ, зауэ зэрырищIылIэнур.

Сирием нэгъуэщI къэралыуэхэмкIэ и министерствэм и лIыкIуэ Макссиди Джихьад Дамаск щригъэкIуэкIа пресс-конференцым кьыщыхигъащIащ, хамэ щыпIэ кьиикIа зэрыпхъуакIуэхэр и хэкум кьытеуэмэ, химие Iэщэ кьигъэсэбэпыну зэрыкъэзырыр.

Дуней псор кьызытегуплIэ Сирием и Iэтащхьэхэм афIэкIа Iэмал кьахъэжяну кьыщIэкIынымкIи. Иджыри къэс къащхьэщыжу щыта Китайм и Урысейм и хуэмхуэмурэ йокIуэтыж икIи я кьару фIэкIа аxэр зыим щыгугъыфыну кьыщIэкIынымкIым. Аращ хамэ къэралхэр къатеуэмэ, химие Iэщэ кьагъэсэбэпыну щыжаIэри.

Абы щыгъуэми Къухьэпэм Урысейр егъэкъуаншэ, а Iэщэ щынагъуэр Сирием ирищауэ хуегъэсфащэри. Ди къэралым и унафэщIхэм ар мыпэжу жаIэ.

Каспаровыр едэхьэ?

«Урысейм и офицерхэр» жылагъуэ зэгухьэныгъэм и унафэщI Цветков Антон щыхьэт техьэуну хьэзырыщIахматист гъуэзэдж Каспаров Гарри щаубыдым полицейм и Iэм зэредэхьам.

Каспаровыр илъэс зыбжанэ хьуауэ оппозицэм и пашэхэм ящыщ зыщ. Мэрем кIуам, Pussy Riot панк-гупым тетхуэ унафэр кьыщащтэм, Хамовническэ судыр зыщIэс унэм и гупэм кьыщцIэзэхуэсахэр щызэбграхуужьым, шахматист щэрыуэрэ ягъэ зубыдри, полицей машинэм ирадзащ. Абы щыгъуэм хабзэхьумэхэм языхэзым ар едэхьауэ я гъэзэкIуэ.

Каспаровыр илъэс зыбжанэ хьуауэ оппозицэм и пашэхэм ящыщ зыщ. Мэрем кIуам, Pussy Riot панк-гупым тетхуэ унафэр кьыщащтэм, Хамовническэ судыр зыщIэс унэм и гупэм кьыщцIэзэхуэсахэр щызэбграхуужьым, шахматист щэрыуэрэ ягъэ зубыдри, полицей машинэм ирадзащ. Абы щыгъуэм хабзэхьумэхэм языхэзым ар едэхьауэ я гъэзэкIуэ.

Апхуэдэ лъэпкъ Iуэхум хэмылъыр Каспаровым жеIэ икIи пцIы кьытезылъхьэу зыгъэпудахэр судым иритыну зегъэхьэзыр.

НОБЭ

и Урысей Федерацэм и къэрал ныпым и махуэщ

и 1959 гъэм Тэрч къалэ кьыщызэIуахащ налмэс Iэмэпсымэхэр кьыщыщIатэкI завод.

и ТхакIуэ щэрыуэгъэ КIыщокъуэхэ Алимрэ Рашидрэ я адэ ПщымахуэитIэс 75-рэ и пэкIэ дунейм ехьжащ.

и Экономикэ щIэныгъэхэм я доктор, КъБКъУ-м и профессор **Къуэщхьэ Iэбу** кьыззэральхурэ илъэс 85-рэ ирокIу.

Дунейм и щытыкIэнур:

Пшэ телъыну, пIалъэпIалъэкIэ уэзых кьешхьыну хуагъэфащэ. Махуэм хуэбгу градус 20 - 22-рэ, жэщым градус 16 - 18 щыIэнущ.

Пlалъэпlэр зыгъэхьэзыр ХЬЭТАУ Исльамиз.

● Школ хъыбар

Сыт и лъэныкъуэкIи

Республикэм и курыт еджапIэхэм, гъэсапIэхэм я процент 80-р щыщхьэIум и 10-м ирихьэлIэу гъэ еджэгъуэщIэм хуэхьэзырт. Адрейхэми щекIуэкI зэгъэпэщыжынигъэ лэжьыгъэхэр и чэзум, зэфIэкIынущ икIи сабийхэр екIуэлIэжынущ сыткIи зыхуей хуагъэзэжа Iуэхугъэхэм.

2012 - 2013 гъэм еджагъуэщIэм зыщыхуагъэхьэзырым гулытэ нэхъыбэ хуащIащ махуэм и кIуэщкIэ сабийр щыIэфын хуэдэу а Iуэхущ1апIэхэр сыткIи кьызэгъэпэща хъуным. Апхуэдэхэщ еджапIэ ящыщхэр, гъэсапIэ унэхэр хуабэу щытынкIи, абыхэм псы кьабзэ кьыщIихьынкIи, лъэсэгъэр, электрокъару зрикIуэ кIапсэхэр, зытхьэщIыпIэхэр гъэтэмэмыныр, нэгъэущIхэри. Апхуэдэ лэжьыгъэхэр егъэкIуэкIыным текIуэда мыпхуэм щыщу сом мелуан 78-рэ муниципальнэ бюджетхэм кьахэкIащ.

Мы зэманым школ куэдым щокIуэкI котельнэхэр гъэпльыгъуэ лъэхъэнэм хуэзыгъэхьэзыр лэжьыгъэхэр. 2012 гъэм жэпуэгъуэм и 1-м ирихьэлIэу ахэр псори гъэтэмэма хьунущ. Гъэ еджагъуэщIэм ирихьэлIэу КъБР-м и школэхэр кьызэрагъэпэщ компьютер техникэхIэ, зэреджэ-нэрылъагъу пособиехэмкIэ, унэлъащIэхэр щIагъуэвэ, еджэным кьыщыпсэлъэп Iэмэпсымэхэр щIалъхьэ.

Сыт и лъэныкъуэкIи зэпэщ ящIа, зыхуей-зыхуэныкъуэхэмкIэ кьызэрагъэпэщынэ школхэм, сабий садхэм фокIадэм и 1-м екIуэлIэжынущ республикэм и сабий минхэр.

КIУЖ Иннэ.

● КъБР-м и Пенсэ фондым

ПсэупIэ кредитхэр зытрагъэкIыж

Нобэ ирихьэлIэу УФ-м и Пенсэ фондым и Къэбэрдей-Балкъэр къудамэм унафэ кьищтащ ани (чнагъуэ) мылькум и сертификату 32109-рэ итыну. Анэм хухах ахъшэр мы гъэм сом мин 387-рэ 685-рэ мохьу.

НЭХЪЫБЭМ абыкIэ псэупIэ кредитхэр зытрагъэкIыж. Псори зэхэту ди республикэм щыщ унагъуэ 11171-м я Iэмалыр кьагъэсэбэпащ.

Кьыхэгъэщыпхъэщ анэм хухах ахъшэр нэхьыщхьэу зыхалъхьэну Iуэхур зыгъэбелджыла унагъуэхэм я тхыльу 18572-рэ 2010 гъэ льандэрэ Къэбэрдей-Балкъэрым и Пенсэфондым кьызэрыIихар. Абы щыщу 6097-р кредит мыльку хэмыту я псэупIэхэр егъэфIэкIуэным техуэзащ.

Сабийхэр егъэджэным тещIыхьауэ кьудамэм ирата льэIу 48-м сом мелуани 5-рэ мин 502,24-рэ хуоз. Тхыльыщым япкъ иткIэ, сом мин 683,56-рэ анэхэм я къэкIуэну пенсэм и зэзыгъэуIу Iыхьэм халъхьащ.

УФ-м и Пенсэ фондым и Къэбэрдей-Балкъэр къудамэм и пресс-Iуэхущ1апIэ.

Узэджэр къокIуэ

● Къэрал утыку

Етхуанэ каналымкIэ Санкт-Петербург кьратыкI нэтынхэр телевизорелпъ куэдым нэхъ яфIэщIэщыгъуэщ. Псом хуэмыдэу удихьэныу уоплъ щыхуу щIэрыIуэгъэ я дуней ельыкIэм, я гупсысэкIэм, я щIыхь хэтыкIэм тегъэпсыхьахэм. Апхуэдэ нэтынхэм ящыщ зы вэсэпщыхьэ ди пащхьэ кьралъхьат. Псельэгъу ящIар Урысей псом фIыуэ кьыщацIыху ди льэпкъэгъу, узэрэджэлайкIэ Къэзан Сэтэнейт. Сытым щыгъуэ хуэдэу, ар я нэгум гуапагъэ ин кьыззэрырихым уIуплъа нэужь гурыIуэгъуэт ар кьыщIрагъэбгъэлэрыр - псалъэмакъыр зытеухуауэ щытынур уи акъылри уи зэфIэкIри фIым тебухуэфу упсэун папщIэ пхэльын хуей гъэсэныгъэмрэ щIыхь зэпыту хэтыкIэмрэт. Сэтэней фIы дыдэу ящIэу кьыщIэкIащ «Узэджэр къокIуэ» адыгэ псалъэжьым щIэль гупсысэ куур. УщымыгугфыкIыу кьанэртэкъым абы и жэуапэкэ дахэу зэрыгъэпсамрэ а жэуапхэм зэмылIэужьыгъэхэр я щыбагъ кьызэрыдэувэмрэ. КIыщIу жьипIэмэ, и уэрэдхэмкIэ дыззэрыдихьэхьам нэмыщIкIи, Сэтэней дитъэгуфIщ и гупсысэкIэ дахэмкIи. Ди гугъащ а нэтыным епльа псоми, зымащIэкIэ нэхъ мыхъуми, я гукъыдэжьыр кьиIэтыну Сэтэней зэхуэфIэкIауэ. Ари, зэрыгурыIуэгъуэщи, утыку ит дэтхэнэ зы артистми и кьалэн пажэхэм ящыщ зыщ.

АЛЬДЖ Джэрий.

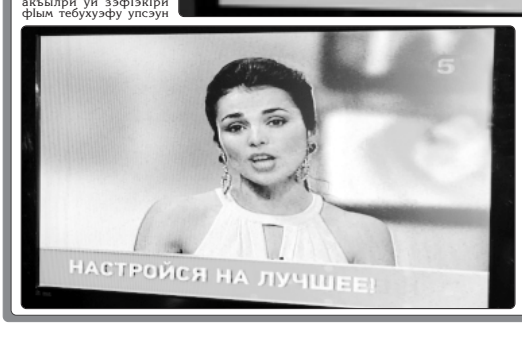

Псыгуэнсэр гугъу йохь

● Аруан куей

Аруан куей администрацэм мы гъэм зыхуигъэувыжа кьалэн нэхьыщхьэхэм ящыщ зыщ жылагъуэхэр зэфэну псымкIэ тэмэму кьызэгъэпэщыныр.

ИЛЪЭС КIУАМ Старэ Шэрэджым псы Iуэхур екъуIэныгъэкIэ щызэфIагъэкIащ. Иджыпсту гугъу нэхъ йохь Псыгуэнсур. Мыбы пIалъэ пыухыкIам тету фIэкIа псыр иджыри зыхуамыутIыпщыкI хьэблэхэр нIэщ. Куей администрацэм и унафэкIэ Псыгуэнсур хагъэхьащ 2012 гъэм кьриуфIэщIащ и гупсысэкIэ щаухуэну щыщ. Зи чэзу бжьыхьэ кьэпщытэгъуэр мыгувэу къэсынущ. Дэтхэнэ зы унагъуэри попльэ абы, бжьыпэр щиубыдыным щIэхъуэпсу.

Ар ирагъэкIуэн, ар ирагъэгъэпэщын, хабзэм тету, зэхьэзэхуэкIэ мыгувэу кьыхахынущ икIи лэжьыгъэм щIидзэнущ. Абы и фIыгъэкIэ жылагъуэм псым и Iуэхур щызэфIыхьэнущ.

Районым администрацэм и Iэщ1агъэлIэм зэрыжаIэмкIэ, апхуэдэ зэхуэмыдэныгъэхэр щызэтрихьам и щхьэусыгъуэр псы зрикIуэ бжьамийхэр кьхьахэ зэрыхъурящ. Ахэр щIэкIэ зэхъуэкIынымкIэ, Псынабэ кьуажэм сом мин 808-рэ и уасэ псы хьыпIэ чэщанэ щаухуэнущ.

ЛЪОСТЭН Муэз.

Лъэкъуэ зыщхыр щхьэ щхыгъуи йохуэ.

Мыухыж гугъэ уэ къыдот

ЛІыхъужьым и къекІуэкІыкІар

**Адыгэхэм ди тхакІуэшхуэ КІэрашэ Тембот и «Щапсыгъ ишащэ» («Щапсыгъхэм яихъу») хьыбарым зи гухэдэмрэ зи уэрэдымрэ щыхум яхІуа Хьэтх Мыхьэмэт и образыр дэгъэуэу, дахэу щитхыжащ. Тхыгъэм къызэрыхэщыжьымкІэ, Мыхьэмэт адыгэлІ псэц, хьэл-щэн эмІэзэрыт зиІэ лІыхъужь гушІэгъулыщ. Ар 1812 гъэм Франджым и пащтыхьу щыта Бонапарт Наполеон Урысейм кьыщытеуам щыгъуэ екІуэкІа зауэм урыс дзэпщ щІэрыІуэ, Пушкиным и лъэхъэнгъэ, усакІуэ, генерал-лейтенант Давыдов Денис къызэригъэпэщца партизан зэщІэхъеенымэм щыуей хахуэу хэтащ. ЗэрыжаІэмкІэ, Мыхьэмэт бэчкъан лъэпкым щыщ и адыгэщымкІэ Париж ирс кІуэри, а щы дыдэм гесу и хэку кьигъэзэжауэ щытащ. Абы теухуауэ Къардэнгъущ Зырамыку мыр жиІэгъауэ щытащ: «ПІэжынкІи хъунщ, сыту жыпІэмэ а зауэм урысыдзэм хэту адыгэ шу гуп Наполеон и дзэм езуащ. Мыхьэмэти абы яхэтагъэщ».

ФИГУ КЪЭГЪЭКІЫЖЫНУ сыхуейт «Уэрэдымрэ и тхыдэмрэ» радиопэтыным 1990 гъэм щэкІуэгъуэм и 26-м Къардэнгъущ Зырамыку абы ехьэлІауэ къыщІэІуэтэжа хьыбарыр. Араущи, мы зи гугъу тщІыну Іуэгугъуэр къыщыхъуар а зауэм кьелу Мыхьэмэт и хэкужьым кьигъэзэжа нэужщ. Уэрэдыр щхьэгъусэм иусын уейт щІэхъуам тражиІыхь хьыбарыр мыращ.

Зи гугъу тщІа зауэшхуэм хэтауэ кьигъэзэжа нэужь, езым игу ирихь, фІыуэ ильэгъуа хьыджэбзым лъыхъури, фызышэшхуэу кьишащ. Апхуэдэу дэ щІыжытІэр, пасэм щыгъуэ хьыхуащ мыхьумэ, езы щауэм кьрагъашэртэкьым. Нысэр кьыхэзыхыр щауэм и адэ кьуэш е и Іыхьлы нэхьыжьт. Хьыджэбзым и Іуэхури эрыщыгтари апхуэдэуст. ДэкІуэ щыІэтэкьым, щыІэр - ират, иращэ, яхь - ират. Мыхьэмэт и адэр псэужтэкьыми, хьыджэбзыр кьыхухэзыхар и анэрт. Унагъуэм лІыр щащыщхьщымытыжым деж, абы и пІэ иувэр унэгуащэрати. Мыхьэмэт и анэм и унафэм сытКІи едІуэн хуей хьуащ. Гуащэжьым и кІуэм кьыхухиха щІыхубзыр икІи дахэт, икІи зкІэлъыкІуэти, Мыхьэмэтым лъагъуныгъэкІэ кьишащ. Езы Мыхьэмэти лІы бжьыфІзу, щІыху зэтесу, щэрыІуэу щІытти, щІыхубзыр кьыдэкІуащ.

ЗэщхьэгъусэтІыр энэзэпсэу зэдэпсэуурэ быи зытІуищи зэдагъуэтащ, Зэрахабзэти, унагъуэр зэдаІуэр, зи унафэм щІэтыр Мыхьэмэт и анэ гуащэжьырт. Къуэр сыт хуэдизкІэ щІрыІуэу, хьыхьэхэКІ иІэу, лІыфІу щыт пэтми, анэм и унафэм щІэтыныр а зэманым хабзэт, ар емыкІутэжьым. Мыхьэмэт зы щыпхьу щыкІу закъуэ фІэкІа кьуэши иІэтэкьым.

А зэманым зэрыхабзэти, Мыхьэмэт езыр зэхэзекІуэт, а зауэшхуэм кьыдыхэта и ныбжьэгъухэм якІэлъыкІуэрт, илъагъурт, абыхэм я деж щыхьэщІэрт. Ахэр мыхъуххэми, ныбжьэгъу и куэдт, абыхэм якІэлъыкІуэн хуей хьурт. Пасэм щыгъуэ лІыр унэм ис эпІыту щытыныр емыкІут. ЛІыр зэхэзекІуэмэ, хьыхьэхэКІ иІэмэ, абы щытхъуэт ар кьыщацІыхури, и цІэ фІыкІэ щыжаІэри. А хьыхьэхэКІ зиІэ лІыхэрат къуажэхэр зыхьумэу, дэхэухахэм ядэІэпыкьуу, захуащІэу кьэзыкІухьэр. Абыхэм гуп кьрашэкІырт, я къуажэхэр, я льэпкъхэр дыгъуакІуэхэм щахъумэу. Мис апхуэдэ зауэлІ-зекІуэлІт Хьэтх Мыхьэмэт.

Хьыбарым зэрыжиІэмкІэ, Мыхьэмэтыр екъауэ кьэту, махуэ гуэрым, и щыпхьэмрэ и щхьэгъусэмрэ псыхъэ кІуащ. Псым щыІухьэ дыдэм, адрей льэныкъуэмкІэ зы шу кьыхуэкІуэу къалъэгъуащ. А шур Мыхьэмэтыр арт.

- Мо шу цІыкІур а кьызэрыкІуэн хуэдизу къаКІуэр къэкъ, мы псы кьнуам, икІыпІэ мылыхьхуэу хьыхэпкІэрэ кьызэпрыкІмэ, сыту нэхъ къэпщтэнт? - жиІэри пщыпхъур и нысэм еупщІащ, и дэлъху Мыхьэмэтыр а шу цІыкІу къакІуэр зэрырар кьимыщІыхужу. Нысэр пльэри, и щхьэгъусэ Мыхьэмэтыр кьищІыхужащ.

- Ар икІыпІи кьимылъхъуэу, а кьызэрыкІуэм хуэдэу кьыхэпкІэнурэ кьызэпрыкІынущ. Сэ сощІэ абы и лІыгъэр здынэсыр. Щхьэгъусэу нэхъ къэсщтэнт? - жиІащ нысэм.

Абы и гугъащ и щыпхъуи и дэлъхур кьицІыхужауэ, щІеупщІыр арауэ. Абы хэту Мыхьэмэтыр а кьызэрыкІуэм хуэдэу нэри пэри зыхь псы кьнуам кьызэпкІэри, кьызэпрыкІащ. Я дежкІэ кьыдэмыхьэжу нэгъуэщІ щІыпІэкІэ иунэгІащ, ЦІыхубзитІми кьахуеплъэкІакъым, и Іуэху здэщыІэм кІуащ.

МыдэкІэ цІыхубзитІым я гуэгуанэр я дамэм трагъэувэри, я гупсысэ щхьэхуэ зырызыи ринэщхьейуэ, кьежьэжащ.

ЛІы мыцІыхум щхьэкІэ «щхьэгъусэу нэхъ къэсщтэнт, сэ сощІэ абы и лІыгъэр», щхьэгъусэу нэхъ къэсщтэнт» жиІащ ди нысэм», - жиІэри. «Зи щыпхъу щІыхуэ зыхуэбзэгуфІэ, шуІэгъэфІыр зыфІагъэкІуэд» уэрэдым щыжиІэр арат.

Гуащэжьыр губжьыным абы фІэкІа хуейтэкъым. «Сыту Іейуэ сыщыуат си нысэмкІэ» - жиІэри щыгъуэ щыгъын фІыщІэкІэ зихуапэри тІысжащ.

Мыхьэмэти зэ къэКІуэлІэжьынтэкъэ, къэКІуэлІэжащ.

Мыхьэмэт и хабзэт, кьыдыхьэжа нэужь, псом яп э и анэм дежкІэ щІыхьэрэ и уэнунгъэр зэрыщытыр зригъащІэу, здэщыІахэм, ипхъэгуахэм я хъыбарыр жриІэрэ, игІанэ и анэм хуит кьищІа нэужь, кьыщІэкІыжри и дзгъэнэм щІыхьэжу.

- Къэхъуар сыт, ди анэ, сыт ущІэнэщхьейр, ущІэщыгъуэр? - жиІэри къуэр анэм еупщІащ.

- Сыту Іейуэ сыщыуат си нысэмкІэ. Сэ сызэригугъауэ си нысэр кьыщІэкІакъым. Уэ пхуэфащэкъым апхуэдэ фызэ уиІэну. ИкІощІыпІэкІэ си нысэр и дыщым егъэшэж, ди напэр тримых щІыкІэ! - жиІащ и анэм.

Анэм псомкІи къуэр едІэуэн хуейуэ хабзэр арати, зы псалъэ пимыдзыжу, нысэр зэрыкІуэаншэмкІэ емыупщІу, кьыщІэкІыжри и щхьэгъусэр и дыщым иригъэщэжащ.

Арати, абы и ужькІэ куэд дэкІа, машІэ дэкІа, зэгуэрым зы гуп, Хьэтх Мыхьэмэтыр яхэту, и фыз иригъэкІыжар зыдэ кьуажэм и бгъуэр дэж, жэщу щыхэхпхъуэщыстри, гьуэмылэхъэ щІалитІ дагъэхьащ. ЩІалэхэм гъэумылэ кьыхахьуэр унэ-унэхэр кьыщацІухьым, зым уэрэд-гъэбзэ макъ кьыщІэІуКІыу зэхахащ. Бгъэдыхьапэрэ едаІуэмэ, Мыхьэмэтым иригъэкІыжа фызым уэрэд иусу щІэст а гуэм.

ЩІалэхэр псыпшІэ з дыдэу кьыІуКІыжри, жэкІэ Мыхьэмэтым деж къэКІуэжащ, здащэр жрамыІэу, яшэри ирагъэдэІуащ. ЗэрыжаІэмкІэ, абы и уэкьКІ Мыхьэмэтым и фызыр кьышэжри, лІэжьиу зэдэпсэуащ. Уэрэдым кьаруушхуэ зэриІэр а Іуэхугъуэм кьыстэльагъуэ.

Мы уэрэдыр адыгэ лъэпкъ псом яхэлъщ. И макъамэмэ и псалъэхэми зэхъуэКІыныгъэ щІагъуэ имыІэу адыгэ щІыналъэ псом щагъэзащІэ.

АБАЗЭ Албгъ,
КъБКъУ-м и доцент.

Зэман гъунапкъэншэм ириплъэж

**Прозэм и жанр щхьэхуэхэм кьащхьэщыкІыу, рассказым льабжьэ хуэхьу хабзэр гъащІэм и зы пычыгъуэу, Іуэхугъуэу зэманым и нэщэнэ нэхъыщхьэхэр кьыззэщІэзыубыдэрщ. А жанрыр нэхъ яфІэтыншу абыкІэ зи тхакІуэ гъуэгуанэр кьыщІэзыдзэхэм кьадэкІуэу повесть, роман хуэдэхэм хуэІэижь, льэпкъ литературэм и жьантІэр зылыса тхакІуэшхуэхэми литературэм а и жанр щыкІымкІэ «щрагъэнтІэкІыж» кьохьу. Ар щынэрылъагъущ адыгэ литературэм, псом хуэмыдэу льэпкъым гурыкъ щыхьуа и романхэм яужькІэ, новеллэмкІэ, рассказымкІэ «езыІуэнтІэкІыжа» КІэрашэ Тембот и творчествэм.

ТХАКІУЭ лэжьыгъэм и Іофри и гуашэри зыхэзыщІа, кьызыхэкІа льэпкъым кьызэриненкІэ гъащІэ гъуэгуанэ хьэлъэм ириплъэжьыфу абы и кьэгъэшпІэхэм-рэ и щыхупІэ задэхэмрэ адыгэхэм щагъуэта екьулІэныгъэхэм набдзэгубдзаплъэу якІэльэплъыжьыфа икІи блэкІам дерс кьызэрыхэхыпхъэр кьэкІуэным хуэзыщыпхьар кьэкІуэм хуэдэу щІэдэжькІа-кІуэхэм фІыуэ ялъэгъуа «Насыпым и хэкІыпІэ» (1955 гъэ), «Анэ Іущым ипхъу» (1963 гъэ), «КІуКІуэ» (1968 гъэ), «Шу Заскъуэ» (1973 гъэ) романхэр, «Щапсыгъ пщащэ», «Абрэдж», «ПІыхьуэм и лІыгъэр», «Абазэхэ щакІуэ», «Иужьрей фоч уэгъуэ» повестхэр, «ГъущІыпсэ», «ГъащІэм и дерс», «ЛІыгъэр зэрагъэунэху», «БысымщІалэ», нэгъуэщІ рассказхэр щызэхуэхьэса тхыльэ зыбжанэ.

Кьанэ щІагъуэ щымыІэу КІэрашэм и тхыгъэхэр урысыбзэкІэ зэрадзэкІащ. «Насыпым и хэкІыпІэ» романыр украиныбзэкІэ, латышыбзэкІэ, китаибзэкІэ, чехыбзэкІэ, нэгъуэщІ бзэхэмкІи зэрадзэкІащ. Езы КІэрашэ Темботи урыс, совет тхакІуэ зыбжанэм я тхыгъэхэр адыгэбзэкІэ зэридзэкІащ. Адыгэ тхыдэмрэ щэнхабзэмрэ ятеухуа уэрэдыгъэ зыбжанэ итхащ, ар жыджэру хэлажьэщ ІуэрыІуатэр зэхуэхьэсыжьым. ХьэткъуэАхьмэд щІыгъуу лъэпкъ уэрэдхэр щызэхуэхьэса тхылъыр кьыдигъэкІащ. Адыгей литературэр курыт школым зэрыщрагъэдж тхылъыщыр япэу зэхэзылъхьари арат. СССР-м и ТхакІуэхэм я союзым, КПСС-м хэтащ, депутату щытащ. Абы кьыхуагъэфэщащ Ленин, Октябрь революцІэ, Лжьыгъуэм и Бэракъ Плъыжь орденхэр, медалхэр.

КІэрашэ Тембот 1988 гъэм дунеим ехыжащ.

СССР-м и Къэрал саугъэтым и лауреат, адыгэ тхакІуэ щэджащэ КІэрашэ Тембот Мыхьэмэт и къуэр къызэралъхурэ илъаси 110-рэ ирокъу

КІэрашэ Тембот Мыхьэмэт и къуэр Адыгэ Республикэм хыхьэ Хуэшъхьэлэ къуажэм 1902 гъэм щыщхьэІуэ и 16-м кьыщалъхуащ. Мейкъуапэ дэта реальнэ училищэм, Краснодар политехникэ институтым, Москва щыІэ промышленно-экономикэ институтым щеджащ. ЕджапІэ нэужьым, 1925 гъэм, «Адыгэ макъ» газетым и редактор нэхъыщхьэу лэжьэн щІидзащ. Газетым и ятІэ номерым езым адыгэбзэкІэ зэридзэкІа «Интернационалыр» кьытехуащ. 1925 гъэм газетым кьытрадзащ «Аркъэ» зыфІица и ятІэ рассказыр. Адыгэ Республикэм и тхылъ тедзапІэм, щІэныгъэ-къэхутакІуэ институтым я унафэщІу лэжьащ. Краснодар щыІэ пединститутым щригъэджащ, доцент кьулыкъур зэрихьэу.

1934 гъэм и усэхэр щызэхуэхьаса «Мэщыкъуэ и щхьэкІуэ» сборникыр кьыдэкІащ, «Щамбул» романым СССР-м и Къэрал саугъэтыр кьыхуагъэфэщащ 1948 гъэм. КІэрашэм и Іэдакъэм кьыщІэкІащ щІэдэжькІакІуэхэм фІыуэ ялъэгъуа «Насыпым и хэкІыпІэ» (1955 гъэ), «Анэ Іущым ипхъу» (1963 гъэ), «КІуКІуэ» (1968 гъэ), «Шу Заскъуэ» (1973 гъэ) романхэр, «Щапсыгъ пщащэ», «Абрэдж», «ПІыхьуэм и лІыгъэр», «Абазэхэ щакІуэ», «Иужьрей фоч уэгъуэ» повестхэр, «ГъущІыпсэ», «ГъащІэм и дерс», «ЛІыгъэр зэрагъэунэху», «БысымщІалэ», нэгъуэщІ рассказхэр щызэхуэхьэса тхылъ зыбжанэ.

Кьанэ щІагъуэ щымыІэу КІэрашэм и тхыгъэхэр урысыбзэкІэ зэрадзэкІащ. «Насыпым и хэкІыпІэ» романыр украиныбзэкІэ, латышыбзэкІэ, китаибзэкІэ, чехыбзэкІэ, нэгъуэщІ бзэхэмкІи зэрадзэкІащ. Езы КІэрашэ Темботи урыс, совет тхакІуэ зыбжанэм я тхыгъэхэр адыгэбзэкІэ зэридзэкІащ. Адыгэ тхыдэмрэ щэнхабзэмрэ ятеухуа уэрэдыгъэ зыбжанэ итхащ, ар жыджэру хэлажьэщ ІуэрыІуатэр зэхуэхьэсыжьым. ХьэткъуэАхьмэд щІыгъуу лъэпкъ уэрэдхэр щызэхуэхьэса тхылъыр кьыдигъэкІащ. Адыгей литературэр курыт школым зэрыщрагъэдж тхылъыщыр япэу зэхэзылъхьари арат. СССР-м и ТхакІуэхэм я союзым, КПСС-м хэтащ, депутату щытащ. Абы кьыхуагъэфэщащ Ленин, Октябрь революцІэ, Лжьыгъуэм и Бэракъ Плъыжь орденхэр, медалхэр.

КІэрашэ Тембот 1988 гъэм дунеим ехыжащ.

Зэман гъунапкъэншэм ириплъэж

Прозэм и жанр щхьэхуэхэм кьащхьэщыкІыу, рассказым льабжьэ хуэхьу хабзэр гъащІэм и зы пычыгъуэу, Іуэхугъуэу зэманым и нэщэнэ нэхъыщхьэхэр кьыззэщІэзыубыдэрщ. А жанрыр нэхъ яфІэтыншу абыкІэ зи тхакІуэ гъуэгуанэр кьыщІэзыдзэхэм кьадэкІуэу повесть, роман хуэдэхэм хуэІэижь, льэпкъ литературэм и жьантІэр зылыса тхакІуэшхуэхэми литературэм а и жанр щыкІымкІэ «щрагъэнтІэкІыж» кьохьу. Ар щынэрылъагъущ адыгей литературэм, псом хуэмыдэу льэпкъым гурыкъ щыхьуа и романхэм яужькІэ, новеллэмкІэ, рассказымкІэ «езыІуэнтІэкІыжа» КІэрашэ Тембот и творчествэм.

ТХАКІУЭ лэжьыгъэм и Іофри и гуашэри зыхэзыщІа, кьызыхэкІа льэпкъым кьызэриненкІэ гъащІэ гъуэгуанэ хьэлъэм ириплъэжьыфу абы и кьэгъэшпІэхэм-рэ и щыхупІэ задэхэмрэ адыгэхэм щагъуэта екьулІэныгъэхэм набдзэгубдзаплъэу якІэльэплъыжьыфа икІи блэкІам дерс кьызэрыхэхыпхъэр кьэкІуэным хуэзыщыпхьар кьэкІуэм хуэдэу щІэдэжькІакІуэхэм фІыуэ ялъэгъуа «Насыпым и хэкІыпІэ» (1955 гъэ), «Анэ Іущым ипхъу» (1963 гъэ), «КІуКІуэ» (1968 гъэ), «Шу Заскъуэ» (1973 гъэ) романхэр, «Щапсыгъ пщащэ», «Абрэдж», «ПІыхьуэм и лІыгъэр», «Абазэхэ щакІуэ», «Иужьрей фоч уэгъуэ» повестхэр, «ГъущІыпсэ», «ГъащІэм и дерс», «ЛІыгъэр зэрагъэунэху», «БысымщІалэ», нэгъуэщІ рассказхэр щызэхуэхьэса тхылъ зыбжанэ.

Кьанэ щІагъуэ щымыІэу КІэрашэм и тхыгъэхэр урысыбзэкІэ зэрадзэкІащ. «Насыпым и хэкІыпІэ» романыр украиныбзэкІэ, латышыбзэкІэ, китаибзэкІэ, чехыбзэкІэ, нэгъуэщІ бзэхэмкІи зэрадзэкІащ. Езы КІэрашэ Темботи урыс, совет тхакІуэ зыбжанэм я тхыгъэхэр адыгэбзэкІэ зэридзэкІащ. Адыгэ тхыдэмрэ щэнхабзэмрэ ятеухуа уэрэдыгъэ зыбжанэ итхащ, ар жыджэру хэлажьэщ ІуэрыІуатэр зэхуэхьэсыжьым. ХьэткъуэАхьмэд щІыгъуу лъэпкъ уэрэдхэр щызэхуэхьэса тхылъыр кьыдигъэкІащ. Адыгей литературэр курыт школым зэрыщрагъэдж тхылъыщыр япэу зэхэзылъхьари арат. СССР-м и ТхакІуэхэм я союзым, КПСС-м хэтащ, депутату щытащ. Абы кьыхуагъэфэщащ Ленин, Октябрь революцІэ, Лжьыгъуэм и Бэракъ Плъыжь орденхэр, медалхэр.

КІэрашэ Тембот 1988 гъэм дунеим ехыжащ.

ГукъэкІыжхэр

Зэи сщыгъупщэркъым

КІэрашэ Темботрэ сэрэ зыбжанэрэ дызэхуэзащ, ауэ сигу нэхъ кьиныжар япэ дыдэу абы сыщыІущІамрэ я яужьу щыслъагъужамрэщ.

1953 гъэр екІуэкІырт. Къэбэрдей тхакІуэхэм я союзым иригъэкІуэкІырт тхэну кьыщІэзыдзэ ныбжьыщІэхэм я зэйущІэ. Ар кьыщыізэІуахар иджы 2-нэ курыт еджапІэр зыщІэт, Щоджэнщыкіу Алий и цІэр зезыхьэ уэрамым тет унэшхэрт.

А зэйущІэм дыщщізэрыщІыхуауэ щытащ псэухукІэ ныбжьэгъуу сиІа Гъубжокъуэ Лиуанрэ сэрэ. Дз дызэбгъэдэст, сценэм кьисхэм дахэпльэрэ -мор хэт, мыдрейхэри хэт хьуну? - жьІтэу дызэуплщІыжу. Ди зэхъуцацэ макъыр щызэхихьм, ди гупэ кьис лІы кьамылЫфэр нэфІэгуфІэу кьызэпльэкІри, «Фыхуейм фэзгъэщІыхунщ ахэр», - жиІэри, ди жэуапми пэмыплъэу, я цІэхэр кьрибжэкІыу щІидзащ. Ахэр куэд щІауэ зи тхыльхэм дыкъеджэж, ауэ ди щыпэгъу тхакІуэхэу Теуэн Хьэчим, Шорэтэн Аскэрбий, Щоджэнщыкіу Іэдэм, КІуащ БетІал, ди хьэщІэ, адыгей тхакІуэ щІрыІуэ КІэрашэ Тембот сымэт. Абыхэм яхэст обкомым и апэ секретарь Бабин Василий.

Ахэр дэзыгъэщІыхуар кьыхтхуеплъэкІыжщ, кьыхтщыгуфІыкІыжри, и псалъэм кьыпищжащ: «Сэри сыкъэфІыхуну фыхуеймэ, сэ сы-ХьэхъупащІэ Хьэжбэчырщ. Фэ хэт фыхьуну?»

Дэ а зэманым КІэрашэ Тембот и зы тхыльри дыкъеджатэкъым, ауэ абы и цІэр фІыуэ тщІэуэ кьыщІэкІат 1947 гъэм Налшык кьыщыдигъэкІа «Адыгэ таурыхъхэр» жыхуиІэ тхыльымкІэ.

ТІэкІу загъэпсэхуну зэІущІэр зэпагъэуауэ дыкъыщыщІэкІым, Хьэжбэчыр ЛиуанрэсэрэКІуащ БетІал дыбгъэдишащ.

- БетІал, мы щІалитІым Тембот зэдгъэцІыхуащэрэт жаІэ, дауэ тщІыну?

- Ар хьарзынэкъэ-тІэ! Фыкъакіуэ мыдэ, - жиІэри, Акъсырэ Залымхан и гъусэу щхьэгъубжэм бгъэдэт КІэрашэм дыбгъэдишэри зыхунгъэзащ:

- Тембот, мы щІалэ щыкІуэм уи Іэр яубыдыну уейт, ауэ мэукІытэхэри сэ кьыббгъэдэсщауэ аращ.

КІэрашэр кьытщыгуфІыкІащ, ди Іэр кьнубыдурэ псалъэ гуапи кьыджжІауэ щыІтащ.

* * *

КІэрашэ Тембот дунеим ехыжьыным куэд имыІэжу сэ ар яужьуи слъагъужащ.

Адыгейм щекІуэкІырт Кьэбэрдей-Балъкъэрым и литературэмрэ гъэзджэмрэ я махуэхэр.

Дэ Мейкъуапэ дызэрынэсу кьыджкІат КІэрашэ Тембот сымаджэ хьэльэу зэрыхэльыр.

Ди республикэм икІа тхакІуэ зыщыпІІ - Кулиев Кьайсин, Щоджэнщыкіу Іэдэм, Шэвлокьуэ Петр, сэ дызэщІыгъуу Адыгейм и тхакІуэхэм я союзым и тхьэмадэ Мэшбащэ Исхьэкъ дишат КІэрашэ Тембот и унэм.

Сигу нобэми ильщ адыгэ тхакІуэшхуэм кьыджкІауэ щытар: «Сэ Къэбэрдей-Балъкъэрыр сигу кьокІ схужьІэнукъым - ар зэи сщыгъупщэркъымкІ»

* * *

Си гукъэкІыж кІэщІхэр сухьну сыхуейт КІэрашэ Тембот и унэм дыкьинкІыжу хьэщІэщым щыслъагъуэжа нэужь, а махуэ дыдэм стхаэу щыта мы усэмкІэ:

Унагъуэ кьэс тхьэмадэ исщ,
Пэрысщ тхьэмадэ Іэнэ кьэс:
Дэ ди акъыл зыхунэмысщ
Куэдым тхьэмадэм хунегъэс.

Ахэр куэд мэхъур - ягъэІущ
Хьэбгъэ сабийри балигъ хьурн:
ДащьпІэщІэм арагъэнщ
ГъащІэр купщІэнщэу
кьыщІытщыхьурн.

Ауэ лъэпкъ псом и тхьэмадэж
Хьуан кьытхокІ - иремыкІыдэхэ:
Псэуху зи Хэкур зыгъэпэж,
Зи пщІэр зэманым дэмыкІыдэхэ.

Ахэр лъэпкъыгум кьопсэтьыкІ, -
Хэку псалъэ мэхъу я псалъэ кьэскІи,
Зэманым ахэр хунмыщыкІ, -
Ящі ягъэтьапІэ уэрэд нэскІи.

Уащьщщ абыхэм уэ, Тембот,
Уи кьалэмыр зыщ зыхуэбзэр:
Мыухыж гугъэ уэ къыдот
Щытыху щІыр - ГуныкІэ дзыгъэзэр!
ТХЬЭГЪЭЗИТ Зубер.

КІэрашэ Тембот и хьэщІэхэщ Мэшбащэ Исхьэкъэр Жанэ Къырмызэрэ. *1985 гъэ*

ЛІыхъужьым и къекІуэкІыкІар

Адыгэхэм ди тхакІуэшхуэ КІэрашэ Тембот и «Щапсыгъ ишащэ» («Щапсыгъхэм яихъу») хьыбарым зи гухэдэмрэ зи уэрэдымрэ щыхум яхІуа Хьэтх Мыхьэмэт и образыр дэгъэуэу, дахэу щитхыжащ. Тхыгъэм къызэрыхэщыжьымкІэ, Мыхьэмэт адыгэлІ псэц, хьэл-щэн эмІэзэрыт зиІэ лІыхъужь гушІэгъулыщ. Ар 1812 гъэм Франджым и пащтыхьу щыта Бонапарт Наполеон Урысейм кьыщытеуам щыгъуэ екІуэкІа зауэм урыс дзэпщ щІэрыІуэ, Пушкиным и лъэхъэнгъэ, усакІуэ, генерал-лейтенант Давыдов Денис къызэригъэпэщца партизан зэщІэхъеенымэм щыуей хахуэу хэтащ. ЗэрыжаІэмкІэ, Мыхьэмэт бэчкъан лъэпкъым щыщ и адыгэщымкІэ Париж ирс кІуэри, а щы дыдэм гесу и хэку кьигъэзэжауэ щытащ. Абы теухуауэ Къардэнгъущ Зырамыку мыр жиІэгъауэ щытащ: «ПІэжынкІи хъунщ, сыту жыпІэмэ а зауэм урысыдзэм хэту адыгэ шу гуп Наполеон и дзэм езуащ. Мыхьэмэти абы яхэтагъэщ».

ФИГУ КЪЭГЪЭКІЫЖЫНУ сыхуейт «Уэрэдымрэ и тхыдэмрэ» радиопэтыным 1990 гъэм щэкІуэгъуэм и 26-м Къардэнгъущ Зырамыку абы ехьэлІауэ къыщІэІуэтэжа хьыбарыр. Араущи, мы зи гугъу тщІыну Іуэгугъуэр къыщыхъуар а зауэм кьелу Мыхьэмэт и хэкужьым кьигъэзэжа нэужщ. Уэрэдыр щхьэгъусэм иусын уейт щІэхъуам тражиІыхь хьыбарыр мыращ.

Зи гугъу тщІа зауэшхуэм хэтауэ кьигъэзэжа нэужь, езым игу ирихь, фІыуэ ильэгъуа хьыджэбзым лъыхъури, фызышэшхуэу кьишащ. Апхуэдэу дэ щІыжытІэр, пасэм щыгъуэ хьыхуащ мыхьумэ, езы щауэм кьрагъашэртэкьым. Нысэр кьыхэзыхыр щауэм и адэ кьуэш е и Іыхьлы нэхьыжьт. Хьыджэбзым и Іуэхури эрыщыгтари апхуэдэуст. ДэкІуэ щыІэтэкьым, щыІэр - ират, иращэ, яхь - ират. Мыхьэмэт и адэр псэужтэкьыми, хьыджэбзыр кьыкухэзыхар и анэрт. Унагъуэм лІыр щащыщхьщымытыжым деж, абы и пІэ иувэр унэгуащэрати. Мыхьэмэт и анэм и унафэм сытКІи едІуэн хуей хьуащ. Гуащэжьым и кІуэм кьыкухиха щІыхубзыр икІи дахэт, икІи зкІэлъыкІуэти, Мыхьэмэтым лъагъуныгъэкІэ кьишащ. Езы Мыхьэмэти лІы бжьыфІзу, щІыху зэтесу, щэрыІуэу щІытти, щІыхубзыр кьыдэкІуащ.

ЗэщхьэгъусэтІыр энэзэпсэу зэдэпсэуурэ быи зытІуищи зэдагъуэтащ, Зэрахабзэти, унагъуэр зэдаІуэр, зи унафэм щІэтыр Мыхьэмэт и анэ гуащэжьырт. Къуэр сыт хуэдизкІэ щІрыІуэу, хьыхьэхэКІ иІэу, лІыфІу щыт пэтми, анэм и унафэм щІэтыныр а зэманым хабзэт, ар емыкІутэжьым. Мыхьэмэт зы щыпхьу щІыкІу закъуэ фІэкІа кьуэши иІэтэкьым.

А зэманым зэрыхабзэти, Мыхьэмэт езыр зэхэзекІуэт, а зауэшхуэм кьыдыхэта и ныбжьэгъухэм якІэлъыкІуэрт, илъагъурт, абыхэм я деж щыхьэщІэрт. Ахэр мыхъуххэми, ныбжьэгъу и куэдт, абыхэм якІэлъыкІуэн хуей хьурт. Пасэм щыгъуэ лІыр унэм ис эпІыту щытыныр емыкІут. ЛІыр зэхэзекІуэмэ, хьыхьэхэКІ иІэмэ, абы щытхъуэт ар кьыщацІыхури, и цІэ фІыкІэ щыжаІэри. А хьыхьэхэКІ зиІэ лІыхэрат къуажэхэр зыхьумэу, дэхэухахэм ядэІэпыкьуу, захуащІэу кьэзыкІухьэр. Абыхэм гуп кьрашэкІырт, я къуажэхэр, я льэпкъхэр дыгъуакІуэхэм щахъумэу. Мис апхуэдэ зауэлІ-зекІуэлІт Хьэтх Мыхьэмэт.

Хьыбарым зэрыжиІэмкІэ, Мыхьэмэтыр екъауэ кьэту, махуэ гуэрым, и щыпхьэмрэ и щхьэгъусэмрэ псыхъэ кІуащ. Псым щыІухьэ дыдэм, адрей льэныкъуэмкІэ зы шу кьыхуэкІуэу къалъэгъуащ. А шур Мыхьэмэтыр арт.

- Мо шу цІыкІур а кьызэрыкІуэн хуэдэу къаКІуэр къэкъ, мы псы кьнуам, икІыпІэ мылыхьхуэу кьызэпкІэрэ кьызэпрыкІмэ, сыту нэхъ къэпщтэнт? - жиІэри пщыпхъур и нысэм еупщІащ, и дэлъху Мыхьэмэтыр а шу цІыкІу къакІуэр зэрырар кьимыщІыхужу. Нысэр пльэри, и щхьэгъусэ Мыхьэмэтыр кьищІыхужащ.

- Ар икІыпІи кьимылъхъуэу, а кьызэрыкІуэм хуэдэу кьыхэпкІэнурэ кьызэпрыкІынущ. Сэ сощІэ абы и лІыгъэр здынэсыр. Щхьэгъусэу нэхъ къэсщтэнт? - жиІащ нысэм.

Абы и гугъащ и щыпхъуи и дэлъхур кьицІыхужауэ, щІеупщІыр арауэ. Абы хэту Мыхьэмэтыр а кьызэрыкІуэм хуэдэу нэри пэри зыхь псы кьнуам кьызэпкІэри, кьызэпрыкІащ. Я дежкІэ кьыдэмыхьэжу нэгъуэщІ щІыпІэкІэ иунэгІащ, ЦІыхубзитІми кьахуеплъэкІакъым, и Іуэху здэщыІэм кІуащ.

МыдэкІэ цІыхубзитІым я гуэгуанэр я дамэм трагъэувэри, я гупсысэ щхьэхуэ зырызыи ринэщхьейуэ, кьежьэжащ.

ЛІы мыцІыхум щхьэкІэ «щхьэгъусэу нэхъ къэсщтэнт, сэ сощІэ абы и лІыгъэр» нысэм зэрыжиІар пщыпхъум щхьэкІэ щыхъуауэ, зэгуэпарэ мыпсэльэжу, нысэри и щхьэгъусэр я дежкІэ кьэмыкІуэжу, нэгъуэщІ щІыпІэкІэ дидзыхыу зэрыкІуам иринэщхьейуэ псыр кьахри кьэкІуэжащ.

Хьыджэбзыр и анэм деж щІэльадэри бзэгу хуиныкьащ: «Щу мыщІыху гъуэгурыкІуэм щхьэкІэ «сэ сощІэ абы и лІыгъэр, щхьэгъусэу нэхъ къэсщтэнт» жиІащ ди нысэм», - жиІэри. «Зи щыпхъу щІыхуэ зыхуэбзэгуфІэ, шуІэгъэфІыр зыфІагъэкІуэд» уэрэдым щыжиІэр арат.

Гуащэжьыр губжьыным абы фІэкІа хуейтэкъым. «Сыту Іейуэ сыщыуат си нысэмкІэ» - жиІэри щыгъуэ щыгъын фІыщІэкІэ зихуапэри тІысжащ.

Мыхьэмэти зэ къэКІуэлІэжьынтэкъэ, къэКІуэлІэжащ.

Мыхьэмэт и хабзэт, кьыдыхьэжа нэужь, псом яп э и анэм деж щІыхьэрэ и уэнунгъэр зэрыщытыр зригъащІэу, здэщыІахэм, ипхъэгуахэм я хъыбарыр жриІэрэ, игІанэ и анэм хуит кьищІа нэужь, кьыщІэкІыжри и дзгъэнэм щІыхьэжу.

- Къэхъуар сыт, ди анэ, сыт ущІэнэщхьейр, ущІэщыгъуэр? - жиІэри къуэр анэм еупщІащ.

- Сыту Іейуэ сыщыуат си нысэмкІэ. Сэ сызэригугъауэ си нысэр кьыщІэкІакъым. Уэ пхуэфащэкъым апхуэдэ фызэ уиІэну. ИкІощІыпІэкІэ си нысэр и дыщым егъэшэж, ди напэр тримых щІыкІэ! - жиІащ и анэм.

Анэм псомкІи къуэр едІэуэн хуейуэ хабзэр арати, зы псалъэ пимыдзыжу, нысэр зэрыкІуэаншэмкІэ емыупщІу, кьыщІэкІыжри и щхьэгъусэр и дыщым иригъэщэжащ.

Арати, абы и ужькІэ куэд дэкІа, машІэ дэкІа, зэгуэрым зы гуп, Хьэтх Мыхьэмэтыр яхэту, и фыз иригъэкІыжар зыдэ кьуажэм и бгъуэр дэж, жэщу щыхэхпхъуэщыстри, гьуэмылэхъэ щІалитІ дагъэхьащ. ЩІалэхэм

Щытыху щIыр - Iункlэ адыгэбзэр!

Мэлбахьуэ Тимборэ и щIэр зезыхьэ Лъэпкъ библиотекэм и Iыхьхуэгъ ыкIуламэм Кlэрашэ Тембот и тхыгъхъэм я гъэтIысэгъуэ ныгъэ щыIэныгъэ кIуламэ, тхакIуэшхуэр къызэралъхурэ нлъэсиI 110-рэ щрикъум ирихьлIэу.

Ери фIыри щызэхухуэна тхыгъэшхуэ

ТХАКIУЭ гъуэзэджэм и Iэдакъэщlэкlэм я гъэлъэгъуэныгъэр зыгъэхьэзырар жэуапльныгъэ пIытIу и кьалэн зэригъэзащlэм пылъэ- ди газетыр мызэ-мытIэу зытетхыхьа, щIэджыкIакIуэхэм кьыхуа Безыр Ленэщ. Ленэ, дапщэщи хуэдэу, литературэм, гъэзадэхэм, щэнхабзэм и лэжьакIуэ пажэхэр къыщалъхуа, дунейм щехьажа махуэхэм гупльитэ хуещI, библиотекэм кьекIуалIэхэми ахэр ягу кьегъэкIыж. Абы и щыхьэтщ, псалъэм папщIэ, къызэралъхурэ илъэс 80 зэрырикъур иджыблагъэ дгъэлъэпIа тхакIуэ, журналист, публицист Iэзэ Кlурашин БетIал и тхыгъэхэм я гъэпсыгъуэныгъэ зэригъэхьэзырар.

Кlэрашэм ефыуэ ягъэлъагъуэм хигъэхьаухэм ящыщщ томитIым щызэхъуэжа урысибзэкlэ кьыдэкIа Тембот и тхыгъэ кьыхэхэр. Абы ихуэщ «Дорога к счастью», «Состязание с мечтой», «Одинокий всадник» романхэр, «Дочь шапсуг», «Абрэдж» повестхэр, «Месть табунщика», «Испытание мужества», «Урок жизни» рассказхэр. Кlэрашэм и кьалэмIыпэ кьыщIэкIа тхыгъэ псори лъаэхэуэ кьудамэм адыгеибзэкlэ кьызэрыщыбгъуэнтIыншэ кьыщыIытепхьажьын щыIэкъым. Тембот и тхыгъэу кьэбэрдей диалектым ирагъэзэгъауэ щыIэхэр мыраш: Къэрмокъуэ Хьэмид елэжьащ «Шу закъуэ» романым, «Шапсыгъ пащщэ» повестым, нэгъуэщI новеллэ, рассказ, хьыбар зыбжанэ; Щоджэнцыкlу Iэдэм «Гъэзэгу насыпыфI» романыр зэриджэкIащ; Налшык, 1963 гъэм кьыщыдэкIа «Абрэдж» тхылъым ихуащ Шэлохьмэ Петррэ Шырыт Хьэтыжрэ ягъэхъэзыра «Абрэдж», «Шыхъуэ и Лыгъэ» повестхэр; Къэрмокъуэ Мухьэмэд зэридзэкIащ «Адыгэ псалъэ нэхъ зыхуейр» рассказыр. Зи гуфIу тщIа ди зэдзэкIакIуэ Iэзэхэм я фIыгъэкIэ, а тхыгъэ гъуэзэджэхэм зыщыдгъэзгъэзэну Iэмал диIэщ. Ди жагъуэ зэрыхъуащ, Кlэрашэм и тхыгъэ зыбжанэ иджыри щыIэщ хьэбэрдей диалектым ирамыгъэзэгъауэ. Ди гуапэт абыхэмэ гулыпIэ хуащIыну.

Кlэрашэм и гъэдэхэр я лэжьыгъэмрэ техуэауэ щIэныгъэлIэхэмрэ и ныбжьыгъуэмрэ ятхахэр гъэлъэгъуэныгъэм халъхьащ. Апхуэдэхэщ, псалъэм папщIэ, «История адыгейской литературы» (2002 гъэ), «Вопросы истории адыгейской советской литературы» (1980 гъэ), «Культурная диаспора народов Кавказа: генезис, проблемы изучения» (1993 гъэ) тхылъхэр, «Литературная Кабардино-Балкария», «Iуащхьэмахуэ» журналхэм кьытехуахэр. Кlурашин БетIал и «Фlэхъус апщий» (1991 гъэ), Къэрмокъуэ Хьэмид и «Тхыгъэхэр» (1997 гъэ), «ГъащIэм и тлыфIэхэр» (1989 гъэ) тхылъхэм Кlэрашэм теухуауэ хагъэхьазыр. ТхакIуэм и гъащIэмрэ лэ-

Безыр Iенэ

жьыгъэмрэ теухуауэ щIэ къэзыщIэну хуейхэм къаухуэкъхьэпэнчущ Кlэрашэ Тембот къызэралъхурэ илъэс 80 щрикъум ирихьлIэу Мей-къуапэ 1982 гъэм кьыщыдэкIа «Керашев Тембот в портретах, иллюстрациях, документах» тхылъыщ.

- Адыгэ тхыбзэм яIэ лъбакъуэр щIча лъэхъэнэм зи литературэ лэжьыгъэр кьыщежьэ Кlэрашэ Тембот ди лъэпкъыр дызэрыгушхуэ тхакIуэщ. Абы и кьалэмIыпэ кьыщIэкIа повестхэр, рассказхэр, псом хуэмыдэу «Шу закъуэ» романыр дн къралым и мызакъуэу, нэгъуэщI щыIэпхэми щызэрыщIыхъуащ, - жеIэ Iенэ. - Къапщтэмэ, сэ яIэ дыдэ Кlэрашэм и тхыгъэм сыдесыгъэхьэхар си дэпхъу Хьэрэтщ. Ар езым зыпищI щымыIэ «Шу закъуэ» романыр. Абы лъабжьэ хуэхъуар адыгэ хабзэщ, тхыдэрщ. Романым и яIэ папэкIэуцIхэм щыщIэдзауэ адыгэм шым хуиIэ лъагъуныгъэм, а псэущхьэр адыгэлIым кьэуш пIытIэ зэрыхъуэхъум, щIэ зэрыхунщIым узыIэпишэрэ унтхьэкъуу уоджэ.

Безырым зэрыжиIэмкIэ, библиотекэм и лъахэхутэ кьудамэм кьекIуалIэ нэкъыжьхэми щIалэгъуалэми гъэпсыгъэныгъэр яфIэгъэщIэгъэну зэпаплъыхь. ЗэрыщIаджыкIрэ зэман дэкIыжа тхыгъэхэм аргуру зэ ириплъэжьыну Iэмал яIэщ. Школ, еджапIэ нэхъыщхьэхэм я программэмэх зэтеухуахэкIэ, журналхэм кьытехуахэр. Кlурашин БетIал и «Фlэхъус апщий» (1991 гъэ), Къэрмокъуэ Хьэмид и «Тхыгъэхэр» (1997 гъэ), «ГъащIэм и тлыфIэхэр» (1989 гъэ) тхылъхэм Кlэрашэм теухуауэ хагъэхьазыр. ТхакIуэм и гъащIэмрэ лэжьыгъэмрэ зэрыгъэзэрыгъэ, щIэныгъэлIэхэмрэ и ныбжьыгъуэмрэ ятхахэр гъэлъэгъуэныгъэм халъхьащ. Апхуэдэхэщ, псалъэм папщIэ, «История адыгейской литературы» (2002 гъэ), «Вопросы истории адыгейской советской литературы» (1980 гъэ), «Культурная диаспора народов Кавказа: генезис, проблемы изучения» (1993 гъэ) тхылъхэр, «Литературная Кабардино-Балкария», «Iуащхьэмахуэ» журналхэм кьытехуахэр. Кlурашин БетIал и «Фlэхъус апщий» (1991 гъэ), Къэрмокъуэ Хьэмид и «Тхыгъэхэр» (1997 гъэ), «ГъащIэм и тлыфIэхэр» (1989 гъэ) тхылъхэм Кlэрашэм теухуауэ хагъэхьазыр. ТхакIуэм и гъащIэмрэ лэжьыгъэмрэ зэрыгъэзэрыгъэ, щIэныгъэлIэхэмрэ и ныбжьыгъуэмрэ ятхахэр гъэлъэгъуэныгъэм халъхьащ. Абы щыщу школым щрагъэджахэм нэмыщI, тхакIуэм и кьалэмIыпэм кьыщIэкIаIэ зыщыкьыгъуазэ тхылъ Iэджэм ирилъащ икIи хущIыхьэгъуэ зэригъуэту абыхэми едэжну быдэу мурад ищIащ.

- Адыгэбзэмрэ адыгэ литературэмкIэ ди гъэзджакIуэ Кьэзан Эммэ хуабжьу егупуу анэдэлъхубзэм дыдегъэхьэх. Школакlуэхэм гулыпIэ ихуэтщIыну ди кьалэнщ адыгэ хабзэм, тхыдэм, лъэпкъым и цIыхухэм я кьекIуэкIыкIам щыгъуазэ дыхуэзыщI дэтхэнэ тхакIуэми я Iэдакъэщlэкlэхэм. Тхакlуэ нэхъ щIэныгъуэхэм ящыщ Кlэрашэ Тембот и тхыгъэхэм тфIэгъэщIэгъуэну доджэ, - жеIэ Мухьэмэд. - Ери фIыри щызэхэхуэна а художественнэ тхыгъэхэм дыщыщIэджыкIкIэ, ди адэжьхэм кьакIуа гъуэгуанэм дроплъэж, зэхъуэкIыныгъэхэм яжь зыщIихуа ди гъащIэм щIэ куэд кьыщэрыжьхьамрэ нэхъыбэж Iэщlыб зэрыщцыхьэмрэ зыхэтщIэу. Щlэблэм тхакIуэ Iэзэм и тхыгъэхэм зыхуэдгъэзэгъу и щIэр тщымыгъупщэу кьыддгъуэгурыкIуэнущ.

ТЕКIУЖЬ Заретэ.

ЗАЛЫКЪУЭ Ерстэм дыгъэ кьыкьуэкIыгъуэм Тхъэщlагъ мэзышхуэр кьыззэрихьэу, лъагъуэ гуэрым трубыдэри Кlэмыргуей гъунапкъэм ихьащ.

Кьызэрирэкlар абзэзэхэ кьущхьэ кьуакlэбгыкIэщ, кьызэрихьар губгъуэ-мэз тафэщ. И тепльэкIи и щыкlэкIи йокlу жыпIэнщ кьызэрихьа щынальэм. Щынэ зыхь бгъэжьым и дамэ хуэдэщ и цеикIэр; и хьэзыр фIыщафэм, дыгъужьыдзэ дзэкъэну, укъеГъаскIэ. Адыгэм нэхъ я щIасэ цещхьуэр жыгыжь пхьафэмрэ дыгъэ-мыжьэ гъэзэжьыжьэ хогъуащ. Щыуэ зытесри аращ - бланэ тепльэщ, мывжеIэщхь зэхэпщIэжкам хуэдэу, лыпщIэ ящ фр щIагъым щызожэ...

Адыгэ шум и Iэщи и фащи гъэщIэгъуэну зыгъэжьауэ кьэгъэзгъэрыкIуэ. Гъэщlэрэщlэн хэущIыгъуэ леягъ гуэрэн хэльаеьхьым. И фащи и Iэщи, гъуэгуанэкIэ е зауэкIэ я фIагъ кьэмыкIуэну, зыгуэрэ хэпльагъуэртэкъым. Кьуэлэн-пщIэлэну, нэм зыкьыщIидзэу, кьэмыбжьжьыщIу кьльаи щыIэкъым. И щIакIуи и пыIи фIыщIафэт, и цейри арат, и хьэзыр Iупэхэри бжьэ фIыцIэт, и кьамэ Iэпщэри апхуэдэт, мывопцIэрэ мету бгырыпхымрэ шхуэмрэ тельыр кьупщхьэм е гъущIым кьыхэщIыкIат, дыжьыным кьыхэщIыкI хъуми, мылыдын щхьэкIэ, сауркIэ щагъанэрт. ЗыльэкIри зыльэмыкIри зэхуэдэщ абыкIэ - лей зыхэмыльэ лбы фащэт я хабзэр. Пэжщ, хуэмыхуу щIэращIыщ зэрэжьаIэу, мыIуэмыщIэ гуэрэ кьаxэмыкIыжу хьурэт - кьаxэкIырт апхуэди. Ауэ адыгэм и нэхъыбэр, сылIщ жызыIэу псэуам, я шу гъэпсыкIэр зыхуэдэр арат - лIыхъысэжь гъэпсыкIэт.

Ар кьызыхэкIар дахэмрэ зэгъымрэ ямыщIэу, кьагурымыIуэу щытауэ ящ жыпIэнути, я пщащхэр ягъэщIэрэщIэнкIэ лъэкI кьагъанэу щытакьым. Я бзылъхугъэ фащэ щыпIыгъукIэ нэрылъагъу кьыщцохьу щыгъныпи и дахи и Iен зэхэгъкIыу зэрыщытгар. Кьэдабгъ фIыцIэмрэ альтес плъыжьымрэ зэрызэрагъэкIуи, щжI кьуэлэнымрэ фэ зэщыщхьумрэ зэрызэпальхьи, бзылъхугъэ фащэм дыщэри дыжьынри зэрыхадэ - абыи уэлэнгъэлькIэт. ИтIанэ япэ кьапэщIэхуэмкIэ пщащэр кьэуэлэнпщIэлэну зэщаухэпыкIын фбжI нэгъуэщI зэхэщIыкI ямыIэуи щытакьым. Цыхум екIу фащэ дахэм лей зэрыхъэмыщагъэр фIыуэ кьагурыIуэрт, абы зыщахъуэрэт. ЩыпIэжьдым хуэдэу, тхыпхъщIыпхъэ зэмыфэгъуфэгэ зэрагъэкIури, гурыхьу фащэ хухахьфащ я бзылъхугъэм. Сытми, я пщащэр екIуу яхуэпэнымкIэ адыгэр яльжьмкIэ зыщыхсь щIыкьым. Фащэ дахэм цIыхуэр щIыкIафIэ зэрыщIэхуэ-IымуГу лъамытапIэр иIакьым пщащэ кьуданэр зи щхьэ адыгэм.

Дахагъэ-щIэращIагъэм хуэхъуапсэу щытами, и цIыхухьэм кьыхахар лIыхъужь фащэ пщIанэт. ЩIым уанэ трамыхьу, зауэ-банэ мыухьыкьым хэту я гъащIэр кьыздахьым, а зауэлI фащэр цIыхухьу фащэу кьыхахьн хуей хьуащ.

Псыжь Iуфэ ныбжьырей бий кIуапIэ ГъуэгужькIу щытащ. ИльэсэмиитIщыкIэ уэлэбжьыжьмэ, скиф пащтыхь Атей и льэр Псыжь Iуфэ кьыхусри кьитIысыкIащ. Арыхьэу, скифхэр адыгэм я бий благъэ хуащI, кьатеуэу, яхьунщIэу, Псыжь мыдрыщI кьыхьэрэ адыгэм кьаxэсу, щыагъуэ-гумэщIыбгъуэ щымыIащIэу лIэщIыгъуэбэр кьрагъэкIуащ. Кьрым тэтэр хьанри тыркури заяу-тауэ тешынагъуэшхуэу, адыгэр зэраукьуэнтхъыныжьмкIэ яльэхьар я мардэу кьапэщIатащ.

А псом я щIыбуждкIэ е зыхуи я хэкуми щIэзэпыуакьым льэпкъ-льэпкъхэм я зэрыхь-зэрыщIыхьр, пщы-уэркъхэм я хьунщIэ-фыщIэр.

ЩIэнэ имыIэу зыхэт щхьэхьжьэпсэхьажьэм хуагъэпсын хуей хуауа адыгэм я шу Iэщэ-фащэр. ЗауэлI щIыщIыхьэмрэ дахагъэу хахаш. Псэ зыIут дзтхэнэри и щхьэ зэрихьэжьмэжьым хуэщIауэ зэрыщщытым хуэдэу, адыгэ шум и Iэщlэкlэкlи, и фэкlи, и Iэбжькlэкlи абы хуэгъэпсауэ щытгащ. Iэмал зэрыщауагъуэт ельытауэ, лIэщIыгъуэ кIыхь куэдым щапсыхащ адыгэ шум и фащэмрэ и лIыгъэмрэ.

Кьуэкlыпlэ льэныкьуэм щызэрахьэу яльэгъуэ цIыхухэу щыагъан лIэужьыгъуэр, абэр, езыхэр зэрыхьейм ельытауэ ягъэпсыжащ - бгырмрэ пкьымрэ кьызэщIнубыдэщ, шум дежкIи кIэ зэхэуэ быхьуу - цейр кьыхащIыкIащ. Бгъэ жьыпым и пIэкIэ хьэзырыпхъэр традащ, абы хьэзыр пщыкIухьар - бгъунтIымкIи ирий - иралхъэжащ. Кьэзыр кьэс быу уэгъуэ, гынрэ зыщцыхьунщIэ хэкур. Ерстэм ар заншIэу зыхищIащ: Кlэмыргуей хэкум кьызэрихьэу кlэлыхьэрахьэрт. Быныр балигъ щыхьэкIэ унагъуэм кьнхьуэ псалъэмакъ гуэри яку кьитэджыкIакъым абы.

Лlэн щыхьум, я анэм уэсят кьыхуищIыжьыгъащ: «НэхъыщIэм зекIуэнир, лIыгъэщIапэр и нэрыгъ, ар хуит щIы. Унагъуэ-лжьыгъэ Iуэхум нэхъыжьитIыр пIылъмэ, ирикьунщ. Лъэпкъым ящыщ гуэр цIыхум яхьихэу щытынир нэхъыщIэкIэным. Зы мыхъуми, ди лъэпкъ и цIэ жаIэщ. Ди лъэпкъ и цIэ зэрригъэIуэну, - ар езым и лIыгъэ кьызэрихьщ. Лlыгъэншэ хьун хуэдэу щыиткъыщ...»

Дэ мы ныджыпсту дыщрихьэлIам, Ерстэм лIыпIэ иуваэр арт. Щыхум и гуащIэрэ и зэхэщIыкIрэ зэщцыхьа щыхьэ ныбжьым иттт. Щыналъэ Iэджи зэпичащ, и лIыгъэ щигъэльэгъуэн щIыпIи ихуат. Езым и хэкуми, Абэзэхи, нэгъуэщI хэкухэми и цIэ щыжаIэ хъуаIэт. Пщыгъэ уэркъэрэ зыхуэдэрри дэгъуэ дыдэу ищIэ хъури, пэшэчъуи имыщIыж хъуащ, абыхэм абэзэхэхэм хуаIэ гужьгъэжьыр езым и гущIэми кьыщыжьуэльащ.

Гъэщlэгъуэныращхьэ, гъэугъуэн жьжьъэ теувэрэ хамэ хэку ихьамэ, абы щилъагъу псэуклэри, щыхьэ зэхэтыкIэри, я хабзэ-бзыпхъэри езым гупсысапIэ хуэхьуу, абы игъэгумэщIу гу зыIутитэжьыртэкъым. ПщIыхьым хуэдэу, ямохьэри кьакIыжьк, фIэгъэщIэри, зэхъуапси, фIэгуемыIуи, фIэгубгъэни, фIэбзаджагъи ядеIыкгъу, ауэ игу нэсырыкьым - и Iуэху яхэлъхьым, я гугъуи зэрихуэркьым, хамэщи, фIэфIмэ, яхэтынщ, хуэмейм э - кьаxэкIыжьынщ. НэIуасэ кьыхуэхъу цIыхуэхри и псэм дыхьэркьым, зэрищIыхуам фIигъэкIыркьым, илъагъуэм э - и жагъуэкъым, имыльагъукIи игу кьэкIыркьым. Хамэ лъэпкъэщ.

Арщ, гъуэгуанэ зэпичыныр, хамэ хэку ихьэныр нэрыгъ хуэхъуащ. Зэрыхьэ хэкум щилъагъу хабзэ-псэукIэм кlэлъыплъыным хуэм-хуэмурэ нэхъ дихьэх хуащI. ЩыгъэкIуэ зэштеупIи щитгъэтмэ, арагъэ Ерстэм и гур зэтар. Зыщымыгъуазэ цIыху псэукIэм кlэлъыплъын, псэукIэ зэхэщIыкъэхэм я льапсэ ипльэн, ахэр езым я хэкум щыхабзэм иригъэпщэн, нэхъ тэмэмыр кьыхэзгъэнэхукIын - арат абы и гупсысэр кlуэ пэтмэ нэхъ зэтэ хьур. Ауэ а ильагъу псор тэмэму ильытэнкIэ и зэхэщIыкIыр абы нэсауи щыт хъунтэкъым.

Псысэжь-тхыдэжьым зи гур итхьэжьыуа цIыхум хузбгъадэ хуэхьуар Ерстэм: хамэ хэку ирихьмэ, псысэ хьэрахьащIэм хэхуа пэльытэтин, цIыху щыкIэ зэмыфэгъуфэгу ильагъур егъэщIагъэ, гъэщIэгъэныбзэу зыхэхуэм хэгъуаэзэ-мэ фIэнигъэу яхоплъэ. КьащIыхэкIыжкIэ, псысэр кьнуха щыкIэщи, Абэзэхэ хэкум кьыщохутэж, зэсагъэжь щыIэкIэ-псэукIэм зыкьыщIещIэж. И нэгу щIэкIар, псысэм зэрыхуэдэщи, ящыгъуэ гуэрэным фIыхелъэсэж, хьыбаруш игу кьызэринэжьыр. ИльэсэщIам и фIагъыу кьеекIари, ар зыхуихьынури зыхуигъэдэнури ищIэрыкьым.

ИщIэрыгуеймрэ Бжьэдыгъумрэ апхуэдэуэкъым Ерстэм зэрыхуцыгъар. Абы щилъагъу гуэрэщIыкIуэ-гупсысапIэ хуохьу. Ахэр адыгэ хэкущ, езы абэзэхэхэм я льэпкъгъуэщ. Я щIынальэ зэтохьэ. Абыхэм кьыщыхьу-кьыщыщIэр Абэзэхэмэ кьыщIоIэ, я гумэщIым арн хэкIыркьым. Пщымрэ уэрэкьымрэ я залымыгъэ хабзэр Абэзэхэмэ кьалъысыным и шынагъуэр кьащцхьэщIэ зэпытщ.

Пщы уэркъым я гугъуэ Абэзэхэр зэрыхэмыкIым хуэдабзэу, Ерстэми я гугъуэ кьыхэтхэлъэ. УэркъыуэкIэ гугъу-гупсысапIэу иIэр араш - пщымрэ уэркъымрэ я тетыгъуэм и фIыдапIэ льапсэу иIэр арщ. Ар зэхихуми, и акъыл кьригъэтIэсэни цIыху гулыытэкIи хунэсыни лъэкIыркъым. ПщылIэр лъхуэмрэ ящIыкIыжьу-гупсысапIэ хуохьу. Ахэр адыгэ хэкущ, езы абэзэхэхэм я льэпкъгъуэщ. Я щIынальи зэтохьэ. Абыхэм кьыщыхьу-кьыщыщIэр Абэзэхэмэ кьыщIоIэ, я гумэщIым арн хэкIыркьым. Пщымрэ уэрэкьымрэ я залымыгъэ хабзэр Абэзэхэмэ кьалъысыным и шынагъуэр кьащцхьэщIэ зэпытщ.

Пщы уэркъым я гугъуэм Абэзэхэр зэрыхэмыкIым хуэдабзэу, Ерстэми я гугъуэ кьыхэтхэлъэ. УэркъыуэкIэ гугъу-гупсысапIэу иIэр араш - пщымрэ уэркъымрэ я тетыгъуэм и фIыдапIэ льапсэу иIэр арщ. Ар зэхихуми, и акъыл кьригъэтIэсэни цIыху гулыытэкIи хунэсыни лъэкIыркъым. ПщылIэр лъхуэмрэ ящIыкIыжьу-гупсысапIэ хуохьу. Ахэр адыгэ хэкущ, езы абэзэхэхэм я льэпкъгъуэщ. Я щIынальи зэтохьэ. Абыхэм кьыщыхьу-кьыщыщIэр Абэзэхэмэ кьыщIоIэ, я гумэщIым арн хэкIыркъым. Пщымрэ уэрэкьымрэ я залымыгъэ хабзэр Абэзэхэмэ кьалъысыным и шынагъуэр кьащцхьэщIэ зэпытщ.

Ауэ ар ящIыгъуэ, ар хуит щIы. Унагъуэ-лжьыгъэ Iуэхум нэхъыжьитIыр пIылъмэ, ирикьунщ. Лъэпкъым ящыщ гуэр цIыхум яхьихэу щытынир нэхъыщIэкIэным. Зы мыхъуми, ди лъэпкъ и цIэ жаIэщ. Ди лъэпкъ и цIэ зэрригъэIуэну - ар езым и лIыгъэ кьызэрихьщ. Лlыгъэншэ хьун хуэдэу щыиткъыщ...»

Дэ мы ныджыпсту дыщрихьэлIам, Ерстэм лIыпIэ иуваэр арт. Щыхум и гуащIэрэ и зэхэщIыкIрэ зэщцыхьа щыхьэ ныбжьым иттт. Щыналъэ Iэджи зэпичащ, и лIыгъэ щигъэльэгъуэн щIыпIи ихуат. Езым и хэкуми, Абэзэхэмэ кьыщIоIэ, я гугъуэ щигъэльэгъуэн щIыпIи ихуат. Езым и хэкуми, Абэзэхэмэ, нэгъуэщI хэкухэми и цIэ щыжаIэ хъуаIэт. Пщыгъэ уэркъэрэ зыхуэдэрри дэгъуэ дыдэу ищIэ хъури, пэшэчъуи имыщIыж хъуащ, абыхэм абэзэхэхэм хуаIэ гужьгъэжьыр езым и гущIэми кьыщыжьуэльащ.

Гъэщlэгъуэныращхьэ, гъэугъуэн жьжьъэ теувэрэ хамэ хэку ихьамэ, абы щилъагъу псэуклэри, щыхьэ зэхэтыкIэри, я хабзэ-бзыпхъэри езым гупсысапIэ хуэхьуу, абы игъэгумэщIу гу зыIутитэжьыртэкъым. ПщIыхьым хуэдэу, ямохьэри кьакIыжьк, фIэгъэщIэри, фIэгубгъэни, фIэбзаджагъи ядеIыкгъу, ауэ игу нэсырыкьым - и Iуэху яхэлъхьым, я гугъуи зэрихуэркьым, хамэщи, фIэфIмэ, яхэтынщ, хуэмейм э - кьаxэкIыжьынщ. НэIуасэ кьыкьухьу цIыхуэхри и псэм дыхьэркьым, зэрищIыхуам фIигъэкIыркьым, илъагъуэм э - и жагъуэкъым, имыльагъукIи игу кьэкIыркьым. Хамэ лъэпкъэщ.

Арщ, гъуэгуанэ зэпичыныр, хамэ хэку ихьэныр нэрыгъ хуэхьуащ. Зэрыхьэ хэкум щилъагъу хабзэ-псэукIэм кlэлъыплъыным хуэм-хуэмурэ нэхъ дихьэх хуащI. ЩыгъэкIуэ зэштеупIи щитгъэтмэ, арагъэ Ерстэм и гур зэтар. Зыщымыгъуазэ цIыху псэукIэм кlэлъыплъын, псэукIэ зэхэщIыкъэхэм я льапсэ ипльэн, ахэр езым я хэкум щыхабзэм иригъэпщэн, нэхъ тэмэмыр кьыхэзгъэнэхукIын - арат абы и гупсысэр кlуэ пэтмэ нэхъ зэтэ хьур. Ауэ а ильагъу псор тэмэму ильытэнкIэ и зэхэщIыкIыр абы нэсауи щыт хъунтэкъым.

Псысэжь-тхыдэжьым зи гур итхьэжьыуа цIыхум хузбгъадэ хуэхьуар Ерстэм: хамэ хэку ирихьмэ, псысэ хьэрахьащIэм хэхуа пэльытэтин, цIыху щыкIэ зэмыфэгъуфэгу ильагъур егъэщIагъэ, гъэщIэгъэныбзэу зыхэхуэм хэгъуаэзэ-мэ фIэнигъэу яхоплъэ. КьащIыхэкIыжкIэ, псысэр кьнуха щыкIэщи, Абэзэхэ хэкум кьыщохутэж, зэсагъэжь щыIэкIэ-псэукIэм зыкьыщIещIэж. И нэгу щIэкIар, псысэм зэрыхуэдэщи, ящыгъуэ гуэрэным фIыхелъэсэж, хьыбаруш игу кьызэринэжьыр. ИльэсэщIам и фIагъыу кьеекIари, ар зыхуихьынури зыхуигъэдэнури ищIэрыкьым.

ИщIэрыгуеймрэ Бжьэдыгъумрэ апхуэдэуэкъым Ерстэм зэрыхуцыгъар. Абы щилъагъу гуэрэщIыкIуэ-гупсысапIэ хуохьу. Ахэр адыгэ хэкущ, езы абэзэхэхэм я льэпкъгъуэщ. Я щIынальи зэтохьэ. Абыхэм кьыщыхьу-кьыщыщIэр Абэзэхэмэ кьыщIоIэ, я гумэщIым арн хэкIыркъым. Пщымрэ уэрэкьымрэ я залымыгъэ хабзэр Абэзэхэмэ кьалъысыным и шынагъуэр кьащцхьэщIэ зэпытщ.

Пщы уэркъым я гугъуэм Абэзэхэр зэрыхэмыкIым хуэдабзэу, Ерстэми я гугъуэ кьыхэтхэлъэ. УэркъыуэкIэ гугъу-гупсысапIэу иIэр араш - пщымрэ уэркъымрэ я тетыгъуэм и фIыдапIэ льапсэу иIэр арщ. Ар зэхихуми, и акъыл кьригъэтIэсэни цIыху гулыытэкIи хунэсыни лъэкIыркъым. ПщылIэр лъхуэмрэ ящIыкIыжьу

● Футбол

Гъущхьэхъуэ Абазэ Руслан зэIущIэм щыпэхъыбIахъэм ящыщ зыщ.

«Спартак-Налшыкым» и капитан къалэкIэр екIуу игъэззэщIащ Щоджэн Марат.

Гъущхьэтетым и гъуэм дегъэкIыж

«Спартак-Налщык» (Налшык) - «Металлург-Кузбасс» (Новокузнецк) - 1:0 (0:0). Налшык. «Спартак» стадион. ЩыщхьэIум и 17-м. Щыху 2700-рэ еплъащ.

Судьяхэр: Низовцев (Новгород Ищхьэрэ), Веселовский (Мэскуу), Богданов (Верея).

«Спартак-Налшык»: Кочеков, Багаев, Овсеенко, Чернышов (Джудович, 84), Абаз, Чеботару (Щауей, 87), Сирадзе (Коронов, 68), Щоджэн, Татарчук, Дорожкин, Балэ (Рухаяа, 62).

«Металлург-Кузбасс»: Саутин, Бухряков (Емельянов, 78), Выходил, Недорезов, Киселев, Волгин, Сапаев, Нарылков (Алборов, 83), Егоров, Шпаков (Авсюк, 90+1), Кириллов (Голубев, 79).

Топыр дигъэкIащ: Саутиным - езым и гъуэм, 90+6 (1:0).

Дагъуэ хущIащ Сирадзе, Киселевым, Чеботару, Багаевым, Егоровым, Волгиным.

Джэгум кьыхахуащ Егоровыр.

ЗЭУЩIЭ блэкIам зэрымыщIэжь ягъэзыщIахъэщIэр псоми хьэжь щащIыну щIэхъуэпсу «Спартак-Налшыкым» хэтхэр Новокузнецк къикIаХэм мэрем пщыхьэщхьэм пэщIэуващ. Мыбы нэгъуэщI зы хьэлэмэтагъэ хэлъ: премьерлигэм дыщыкIуа 2005 гъэм и иужьрей зэзIущIэм «Металлург-Кузбасс»-м зи кьалэныр щIыхь пылъу ягъэззэщIауэ, афIэкIа зыри хуэмеижх ди щIалэхэр 3:0-у Налшык кьыщыхагъэщIат. Пэжщ, абы щыгъуэ джэгуауэ «Спартак-Налшыкым» кьыхэнэжар Балэ Рустам и закъуэт. Апхуэдэу щыт пэтми, гужьгъэжьыр кьэжат.

Зэ еплъыгъэкIэ, налшыкдэсхэм «Металлург-Кузбасс»-р гугъу емыкьыщIу хагъэщIэн хуейт. Ар зэи IыгагапIэ ин зымыльэгъуа икIи абы хущIэмыкьу командэ кьыхэпсыгуэкIщ. Щыджэгухэри зыгъасэхэри - апхуэдэщ. Мылькуш хуэу зыбгъэдэлъхэми хьэщIэжр ящыщIэкъым. АрщхьэкIэ, нэхъ набдзэгубдзаплъэу Іуэхум уб гъэдыхьэмэ, гу лъымытэнкIэ Іэмал иIэтэкъым Новокузнецк ксикIаХэм фIыуэ зэрыхьэхуэмэхьи. Налшык кьежьэн и пэкIэ ирагъэкIуэкIа джэгугъуихьм абыхэм топиплI кьыщыхудагъэкIауэ арат, дыдейхэм я гъуэр хуэдитIкIэ нэхъыбэрэ кьыхагъэщIат.

«Спартак-Налшыкым» мы зэуIущIэм хигъэтыфынутэкъым Гъэущхьэкъуэ Арсен, Болэ Руслан, Даниэль Буйтрагэ, Фредриксон Оттэ сымэ. Абыхэм ящыщ дэтхэнэми налшыкдэсхэм я джэгуIэм мыкъэнэщхьэ щиIэ.

АпхуэдизкIэ пэтми, ди щалэхэр текIуэн хуейт. Ики ахэр зэращу егъэзырыкIуэ хьуащ. Дакъикъэ етIуанэм хьихьауэ арат Сирадзе Давид хьэщIэхэм я гъуащхьэхъуэмэ топыр кьыгъэкIыу Іэ ззу гъуэм кьыщыхитам. Дорожкиныр зымащIэкIэ абы пIьэсэкьым. Грузин щIалэр адэкIи хуабжьу жьджэращ, арщхьэкIэ кьыхэжаныкIын папщIэ сыт щыгъуи зыгъэр хуэчэм хьурт.

«Металлург-Кузбасс»-р зыщыгугъыр кьаруу мащIэкIэ зэзэмызэхэр кьыхэзгурыгъэпэ еблъэкIуэныгъэхэрат. Нэрылъагъут, Налшык зы очко иришмэ, абы и дежкIэ зэрынасыпышхэр.

Джэгум и япэ Іыхьэм икуэзэм и деж зэIущIэм и екIуэкIыкIэр нэхъ хуэм кьэхъуащ. Щоджэн Марат жьыжьэу щыту кьыхэпхыкI фIэкIа, адрейхэм зэрызагъэхьей щыIэтэкъым. Абы кьыхэжIыу бжьыгъэр кьыхэIуамыхауэ загъэпсэхуну командэхэр икIащ.

Кьыхьэжа иужькIэ, хэгъэрейхэм я ебгъэрыкIуэныгъэ льэщхэм кьыпащащ. Балэ Рустамрэ Абазэ Руслан зэкIэлъэхэм я гъуэр хагъэщIэну хущIэкъуащ, арщхьэкIэ кьыкIа щыIэкъым.

Новокузнецкдэсхэм я гъащхьэхъуэмэхэм ди щIалэхэр зэрапэмыльэщыр щIыгъуэм, «Спартак-Налшыкым» и тренер нэхъыщхьэ Шыпш Тимур Рухаяарэ Короноврэ зэрыгъэзэжащ, джэгум кьыхихъэхьащ. Абыхэм ди ебгъэрыкIуэныгъэхэр нэхъ шынагъуэж ящIащ. Кьапщтэмэ, Рухаяа кьрита иужькIэ, Татарчук зэуа топыр штангэм техущ.

Джэгур и кIэм нэблагъэрт, арщхьэкIэ бжьыгъэ кьыхэIуха хьурт зэкъым. Нэрылъагъут хьэщIэхэм фIыуэ зэрызэхьумэжьэр икIи щхьэкIэ топым кьеГъэгъэзэнымкIэ налшыкдэсхэр абыхэм зэрапэмыльэщыр. Ар зыхэзэщIыкIа ди тренерхэм метритIым щIигъу зильагаръ Джудович кьрагъэхьащ икIи, зэи къэмыхьауэ, я гъащхьэхъуэ Іэхъухэр кьалэн щащIащ. Ди жагъуэ зэрыхьуащ, абыи кьикIыща щыIэкъым.

Урысей Федерацэм футболымкIэ и ныбжьыкIэмэ я 2012-2013 гъэхэм зэхьдзэхуэр зэрыщекIуэкIыр

	Командэхэр	Дж.	Къ.	З.	ФI.	Т.	О.
1.	«Томь»	6	4	1	1	11-5	13
2.	«Ротор»	6	4	1	1	6-3	13
3.	«Уфа»	7	4	1	2	7-4	13
4.	«Спартак-Налшык»	6	4	0	2	8-8	12
5.	«Енисей»	7	3	3	1	8-5	12
6.	«СКА-Энергия»	6	3	2	1	7-4	11
7.	«Нефтехимик»	7	3	2	2	12-8	11
8.	«Сибирь»	7	3	1	3	10-9	10
9.	«Урал»	7	2	4	1	12-6	10
10.	«Балтика»	7	2	3	2	9-10	9
11.	«Металлург-Кузбасс»	7	2	2	3	4-5	8
12.	«Салют»	6	1	3	2	6-8	6
13.	«Петротрест»	7	1	3	3	6-12	6
14.	«Торпедо»	6	1	2	3	2-9	5
15.	«Шинник»	7	1	2	4	4-7	5
16.	«Волгарь»	7	0	4	2	4-7	4
17.	«Химки»	7	0	2	5	4-10	2

Зэ Іущ Iэ нэужьым

ШЫПШ Тимур,
«Спартак-Налшыкым» и тренер нэхъыщхьэ:

ТекIуэныгъэм дыщогуфIыкI

- 1:0-у дыззэрытекIуам дыщогуфIыкI, ауэ джэгур зэрекIуэкIам арэзы дыкъыщIэкъым. Ди футболист зыбжанэ нобэ къытхуэгъэсэбэпэкъым икIи дытхъэжу Джудович Гъущхьэхъуэхэм яхэдгъэхьауэ аракъым. СигъэгуфIащ Абазэ Руслан. Гъущхьэр ихъуэныкIэ и кьалэнхэр абы дагъэшIэну игъэззэщIащ икIи гъущхьэуахэм яхэтэкъым. Ди футболист зыбжанэ нобэ къытхуэгъэсэбэпэкъым икIи дытхъэжу Джудович Гъущхьэхъуэхэм яхэдгъэхьауэ аракъым. СигъэгуфIащ Абазэ Руслан. Гъущхьэр ихъуэныкIэ и кьалэнхэр абы дагъэшIэну игъэззэщIащ икIи гъущхьэуахэм яхэтэкъым. Ди жагъуэ зэрыхьуащ, абы и дежкIэ зэрыхьэрыкIуэ ящIащ. Щоджэн Марат жьыжьэу щыту кьыхэпхыкI фIэкIа, адрейхэм зэрызагъэхьей щыIэтэкъым. Абы кьыхэжIыу бжьыгъэр кьыхэIуамыхауэ загъэпсэхуну командэхэр икIащ.

Кьыхьэжа иужькIэ, хэгъэрейхэм я ебгъэрыкIуэныгъэ льэщхэм кьыпащащ. Балэ Рустамрэ Абазэ Руслан зэкIэлъэхэм я гъуэр хагъэщIэну хущIэкъуащ, арщхьэкIэ кьыкIа щыIэкъым.

Новокузнецкдэсхэм я гъащхьэхъуэмэхэм ди щIалэхэр зэрапэмыльэщыр щIыгъуэм, «Спартак-Налшыкым» и тренер нэхъыщхьэ Шыпш Тимур Рухаяарэ Короноврэ зэрыгъэзэжащ, джэгум кьыхихъэхьащ. Абыхэм ди ебгъэрыкIуэныгъэхэр нэхъ шынагъуэж ящIащ. Кьапщтэмэ, Рухаяа кьрита иужькIэ, Татарчук зэуа топыр штангэм техущ.

Джэгур и кIэм нэблагъэрт, арщхьэкIэ бжьыгъэ кьыхэIуха хьурт зэкъым. Нэрылъагъут хьэщIэхэм фIыуэ зэрызэхьумэжьэр икIи щхьэкIэ топым кьеГъэгъэзэнымкIэ налшыкдэсхэр абыхэм зэрапэмыльэщыр. Ар зыхэзэщIыкIа ди тренерхэм метритIым щIигъу зильагаръ Джудович кьрагъэхьащ икIи, зэи къэмыхьауэ, я гъащхьэхъуэ Іэхъухэр кьалэн щащIащ. Ди жагъуэ зэрыхьуащ, абыи кьикIыща щыIэкъым.

- Марат Іэмал щIIэхэм и деж гъэшI ещIэ. НэгъэщIыи хьунутэкъым, хьащIэхэм цIыху зыбжанэкIэ захъумэжьыр икIи абыхэм я Іэщ Іэкъыгъуафэтэхъым. Къэнэжьи жьыжьэу щыту я гъуэр хагъэщIэныр. Марат абыкIэ зэрыIэзэр псоми ящIэ.

- Гъущхьэуэ пъэрэмэ-хъэ димыIэу хъунухъым. Апхуэдэ къэфIыкIыхъэр?

- ЩIалитIым дакIэ-лъоплъ. Ауэ абыхэм я зэфIэкIыр здынэсыр зэкIэ зэдгъэщIэну Іэмал диIэкъым. Зы джэгуугъуэм адрейр кьыкIэлъыкIуэ иджинуткIэ зыкъыдогъэлъэгъуэри. Уеблэмэ тренировкэ тэмэм щедгъэкIуэкIыфар тхьамахуэ и пэкIэщ. Абы льандэрэ е доджэгу, е гъэгу дытетщ. АдэкIэ зэман нэхъ диIэну кьыщIэкIынщи, деплъынщ.

ТЕМЫР Дисанэ.

● КъБР-м и прокуратурэм

Я пенсэхэм хущIагъуж

ЩIэджэм районым и прокуратурэм кьэпщIащ пенсэм пыщIа хабзэхэр куэйм зэрыщагъэзащIэр. А лэжьыгъэр щрагъэкIуэкIым ныкъуасанигъэхэр кьыщIагъэщащ.

«Урысей Федерацэм лэжьыгъэм пэкIуэ пенсэхэр зэрыщагъэувым и Іуэхуэкъэ» 2001 гъэм дыгъэгъаззм и 17-м кьыдэкIа Федеральнэ закон №173-ФЗ-м, «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и муниципальнэ кьулыкъуэм и Іуэхуэкъэ» 1998 гъэм бадзэуэгъуэм и 4-м кьащта КъБР-м и Закон №8-Р 3-м, «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм кьэрал къулыкъуэхэр, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и кьэрал къулыкъущIапIэхэм кьэрал къулыкъуэхэр щызезыхьа щIыхуэхэр кьэрал пенсэкIэ кьызэгъэпэщыным и Іуэхуэкъэ» 1997 гъэм жэпуэгъуэм и 21-м кьыдагъэкIа КъБР-м и Закон №34-Р 3-м, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм кьэрал къулыкъуэхэр, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и кьэрал къулыкъущIапIэхэм кьэрал къулыкъуэхэр щызезыхьэ щIыхуэхэм я пэжыгъэм пэкIуэ пенсэхэр зэрыхуагъэувэ икIи зэрырат щIыкIэм и Положенэу КъБР-м и Законым щыгъуэм щыубзыхуахэр Щэджэм районым администрацэм щыщ кьулыкъущIэхэм зэрамыгъэззэщIам и зэранкIэ, куэйм и муниципальнэ кьулыкъуэм и пенсионерхэм хабзэкIэ хагъэзыва я пенсэр ильэс зыбжанэ зэкIэлъыкIуэм яIэрыхьакъым.

Зи гугъу тщIы законэм кьагъэувэкъэ кьызэпаудри, муниципальнэ кьулыкъу зезыхьа щIыхуэм я пенсэхэр щIэрыщIэу кьыхуабжакъым икIи абыхэм хухагъэхьауэкъым.

Кьэпщытэнигъэм кьызэригъэлъэгъуамкIэ, 2007 гъэм щыщылъэм и 1-м кьыщыщIэдзауэ мазэ кьэс хущIагъу ахъщэм и хьэжыгъэ куэй администрацэм и муниципалитет кьулыкъущIэхэм я улахуэм процент 75-кIэ хэхьауад. 2009 гъэм мазаем и 19-м щегъэжьауэ муниципальнэ кьулыкъу зезыхьахэм я пенсэр зыкъудизыр щагъэбелджылым ахэр зэрылажьа ильэс бжьыгъэм пэкIуэр кьалыытакъым.

Къэпщытэнигъэм кьрикIуам ипэ кIэ, кьыщIагъэща ныкъуасанигъэхэр ирырагъэзэкIуэжьи папщIэ, Щэджэм районым и прокурорым куэй администрацэм и Іэтащхьэм и цIэкIэ зыкъуэфащэ тхылъ игъэхьэзыращ икIи муниципальнэ кьулыкъуэм и пенсионерхэм я пенсэхэр 2009 гъэм кьыщыщIэдзауэ щIэрыщIэу кьрагъэбжыжащ, а зэманым кьриубыдэу хущIамыгъуэ кьэна сом мин 879-рэ 364-р иратыжащ.

КъБР-м и прокуратурэм и пресс-Іуэхущ Іапl эр.

● Іуэху еплъыкIэ

Литературэм и дунейм

ЦIыхур тхылъ емыджэжу жаIэ. Абы и щхьэусыгъуэм теухуауэ езы тхакIуэхэм кьыджаIам фыщыщогъэгъуазэ.

Хьэх Сэфарбий, «Шыхулъагъуэ» литературэ хасэм и унафэщI:

- Льэпкъ литературэр ефIакIуэу, абы щыIэхуэхэр дихьэхыу схужьыIэнукъым. Абы и зы щхьэусыгъуэщ щIэнхабзэм гульытэ зэримыгъуэтыр. Иджыпсту телевизор, компьютер жьпIэми, цIыхур нэм кьыуидзэм нэхъ дехьэх, зыгъэгупсысэным, кьызэджэным нэхъ. Дунейпсо «зыужьыныгъэр» кьащIэуэ, хы толькъыным хуэдэу ахэр зэрехьэ, кьэувыIэу тхылъ еджэу, а зэджам егупсысыну, дерс гуэр кьыхахыну зэман ямыIэу.

Дунейр бэзэр зэхуэшытыкIэ мыщIагъэм хуэкIуащ, «Хьэлламэ кьакIуэм - кIэфий нэкIэнщ» - жаIэу зэпэуващ. Я хабзи, я хьэлщIэн, я дини бэзэр щытыкIэм текIуащ.

Япэм тхылъыр еджэми емыджэми кьищэхуу щытащ, цIыхум кьыдалъэгъуэ зыхуей мылькуу кьалытэу. Уехьуагъэрт, апхуэдизкIэ куэд зэхуахьэсырти. Ар мылькум щыщу кьалытэу яIэт. Дунейпсо зыужьныигъэм литературэр лей кьещI, цIыхум гупсысапIэ имыIэжу, хущIэмыхьэу кьеГъанэ. Нобэрей гъащIэм тхылъыр щыщIыпэр тхакIуэхэрэм щIэныгъэлIэхэмрэ я закъуэщ. ТхылъыфI зытхар утыку ирашэу, саугъэт хуэщу щызгъэтынут. ЦIыхум и зыхэщIыкIым нэхърэ и Іэпкльэпкъым и зыужьныигъэм гупсысэ нэхъ хуащI. Зыгъэрым лъакъуэпэщIэдз ящIрэ тридзаIамэ, яIэт.

- ТхакIуэм и тхыгъэр утыку иэыхьэныгъэ критикъыфIырщ. Абы ехьэлIауэ сыт жыпIэн?

- Белинскийрэ, Добролюбоврэ сымэ хуэдэ критик ухъунэ щхьэкIэ, литературэу льэпкъым иIэм уеджэн хуейщ. Хэт апхуэдэу зригъэлаIэу еджэнур? Зыри еджэнкъым. Уемыджэу пхуэзэжьыжьэм и щыгум укьитуща псоми уаэрытепсэлъыхьынур, арыншамэ, зым ейм уеджэрэ утепсэлъыхьыжкIэ, ар критикэ хьуркъым. Критикэу зызыбжьыж дилъэу, ауэ критикэ дрилъэжьащ. Абы и кьалэныр, мы тхакIуэм итхар мыпхуэдэщ-мопхуэдэщ жьпIэну аркъудейкъым. Критикэм псори зэпкърех, щIэхъуакI бзыщIам хэмыту. И нэхъыбэм пэжыр ятыджкъым, щытхъэ хуэжьуэкъа критикэм литературэр егъэкIуэд. Ар критикэхэм, атIэ тхылъ зытхам и гуапэ ящIыну аркъудейщ. Критикэ дызэрымыIэжьым щхьэусыгъуитI иIэщ, ягъэразэ, Сокъур Мусэрбий хуэдэу тхэфын, тхыгъэр зэпэсрызыхьафын дийжьым. Зыми я жагъуэ щIыну сыхуейкъым. Абы нэмысыпэми кууэ, фIыуэ хэзыщIыкIэрэ щIыщ. Хьэжлащэ Андрей, Къэжэр Хьэмид, Щоджуний Къэдир, Гъут Іэдэм, Дж сурэтым ятхыджакъым, фэжагъэр кьажьыкIэ мэшIэнэр. Критикэр зищIысыр нэхъыбэм фIыуэ кьагурыIуэркъым. Зызыгъэгуэ я кьахокI тхакIуэхэм, уеблэмэ сэлам ямыхьжу. Сокъур Мусэрбий апхуэдизкIэ пщIэшхуэ, фIэлIыкI иIэт, и лэжьыгъэм кууэ хищIыкIырти, зыми зыкъыхигугъэсэну игу кьэкIыхэрэтэкъым.

Льэпкъ литературэр зэрыт щытыкIэм кьиплыш, утыку кьипхэжьыж папщIэ, Іэмалу, хэдыIэну щыIэр, сэ сызэреплъымэ, зы закъуэ - школращ. Сабий тIощIым щыщу щы е плы литературэм пхудегъэхьэхмэ, фIыуэ ебгъэльагъуфмэ, ари хьарэзынэщ. Абы и лъэныкъуэкIэ мыжьэнэщхуэ яIэщ, щыгъэ-щхуэ я гъэзащIэ егъэжьакIуэжьэм. Адэкъэ хэбгъэхьэуэрэ уэрыкIуэрэ ирыгъэкIуэн нужь уитыныращ.

ИНАРОКЪУЭ Данэ.

● Бахъсэн куей

ЦIыкIуэхэм загъэпсэху

Äúýìàõóÿ çûäüýïñÿõõ-äúõýð ñàáéêõýì äõéüèìýæõ üäâüäèîõÿ ûÏüÏÏýõýì ÿúüüü çäèüóýð éüõäæýì úüîÿ «ûüý-óÏüóüüäèüóäè» èääâäüõ.

ÖÏüÊÏüÕýÿ Ï çäèüýïñÿõõ,ÿ óçüïüèääüýð èääâüýõÏäèÏüý éüõäâé ïüõüõõ, ääñ äüõçüäüõõü çÿÏüüÏüýõýð äääüýõ-éÏüýêÏ. Éüäüüýõýð äääüýõ-ïüõüõ éüääüýõ äüõäüýõ-ïüõüõ éüõäæýì äüõäüýõ. ÖÏüêÏüýÏ çäèüýïñÿõõ-äüýõýð éüõäæýì äüõäüýõ. Éäüüýõýð äüõäüýõ-ïüõüõ éüõäæýì äüõäüýõ. Ääñ üõüýïüýõýêÏý äüýïüõâ çüäüýïñÿõõäüõý çÿÏäüõð è éäÿì ïüäèäüýõ. Äüýñäêõýõýì éüõäüýõ-çüõâ óüüÏý éüýäüì ÏýüÏâ-äüýêÏüýì äüýäì éüäèäüì.

Ääñ üõüýïüýõýêÏý äüýïüõâ çüäüýïñÿõõäüõý çÿÏäüõð è éäÿì ïüäèäüýõ. Äüýñäêõýõýì éüõäüýõ-çüõâ óüüÏý éüýäüì ÏýüÏâ-äüýêÏüýì äüýäì éüäèäüì. Äüýñäêõýõýì éüõäüýõ-çüõâ óüüÏý éüýäüì ÏýüÏâ-äüýêÏüýì äüýäì éüäèäüì. ÖÏüêÏüýÏ çäèüýïñÿõõ-äüýõýð éüõäæýì äüõäüýõ. Äüýñäêõýõýì éüõäüýõ-çüõâ óüüÏý éüýäüì ÏýüÏâ-äüýêÏüýì äüýäì éüäèäüì.

Ø Ý Ð Ÿì Æ Äèñý

● КъБР-м щыIэ МВД-м къет

Къагъауэ Іэмэпсымэ къытрах

КъБР-м щыIэ МВД-м экстремизмым пэщIэтыныгъкIэ и Іэнатlэм и лэжьакIуэхэм, Урысей ФСБ-м и Управленэу республикэм щыIэм щIыгъуу, Аслан куейм «Партизанэ-Аруан» автомобиль гуэрым щагуэдыдаш нэхъапэм суд зытращIыкIа, 1982 гъэм кьалэхуа Жэмтхьэлэ Инщэ щыпсэур.

АБЫ КЪЫКIУАХАЩ тротил грамм 200 хуэ къагъауэ Іэрыщ Іэмэпсымэ (СВУ), РГН гранатэ, къызэрагъауэ «ВДЗ-щIыгъуу, щэуэ 20. СВУ-р щIыпIэм щынагъэуэнщэ щащIащ, лей зытетхьа щы-Іэкъым.

Яубыдар Іэщэкъэ зэщIэуэзэда бандэ гупым яхэтмэ зэхатIэкI. Уголовнэ Іуэху къаІэтащ.

Къэрал куэдI Іуэхуэкъэ министерствэу КъБР-м щыIэм Хьыбархэмрэ жылагъуэ зэпыщIэныгъэхэмкIэ и Іэнатlэ.

КъБР-м Хьыбарегъащ Іэ Іуэхущ Іапl эхэмкIэ и кьэрал комитетэу, республикэм и Журналистхэмрэ ТхакIуэхэмрэ я союзхэр, «Кабардино-Балкарская правда», «Адыгэ псалъэ», «Заман», «Советская молодежь», «Голрянка» газетхэм, «Іуащхьэмахуэ», «Минги Тау», «Литературная Кабардино-Балкрия», «Нур», «Нюр», «Солнышко» журналхэм я лэжьакIуэхэр УФ-м и ТхакIуэхэмрэ Журналистхэмрэ я зэгухьэныгъэхэм хэт **Къуныжь Хьэпшэт Мурадин и пхъум** хуоГузавэ абы и щыпхъу **Шагьырбей Рае Мурадин и пхъур** дунейм зэрехьажам кьыхэкIыу.

Редактор нэхъыщхьэ ХЬЭФIЫЦIЭ Мухьэмэд

РЕДАКЦЭМ И КОЛЛЕГИЕМ ХЭТХЭР

Жылаго Заурбэч (редактор нэхъыщхьэм и къудзэ), **ЖЬэкIэмыкъу Маринэ** (редактор нэхъыщхьэм и къудзэ), **Щирдий Маринэ** (редактор нэхъыщхьэм и къудзэ), **Гъурыжь Мадинэ** (жэуап зыхь секретарь), **Истэпан Залинэ, НэщIэпыдж Замирэ, Къардэн Маритэ, Хьэжыкъарэ Алик, ЩхьэщэмыщI Иэз.**

«Адыгэ псалъэ» газетыр КъБР-м и Парламентымрэ Правительствэмрэ кьыдагъэкI.

360030, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэ, Налшык кьалэ, Лениным и уэрам, 5, епщIанэ къат.

ТЕЛЕФОНХЭР: редактор нэхъыщхьэм, секретарым - 42-56-19; редактор нэхъыщхьэм и кьуэдзэхэм - 42-63-64, 47-31-54, 47-33-23; жэуап зыхь секретарым - 42-22-82; секретариатым - 42-22-66.

КЪУДАМЭХЭМ: политикэмкIэ, жылагъэмрэ льэпкъ ІуэхуэхэмкIэ - 42-22-86; кьуажэ гъащIэмрэ экономикэмкIэ - 47-22-63, 42-57-59; цIыхубзмкIэ - 42-75-36; обозревателхэм - 42-22-89; хабзэхьэмрэ Іуэхущ Іапl эхэм ядэлажьэныгъэ - 42-60-53; хьыбарыщIэхэмкIэ, спортымрэ пресс-центрымкIэ - 42-22-88; егъэджэныгъэмрэ щIэныгъэмкIэ - 47-32-15; зэдзэкIакIуэхэм - 42-21-88; корректорхэм - 42-60-27; бухгалтерием - 47-31-69; ЭВМ-м и операторхэм - 42-22-84; компьютер Іуэхущ Іапl эм - 42-26-41; сурэттехым - 42-75-78.

Тедзэу тхыгъэхэм кьыщыхьа бжьыгъэхэм, кьыщаIэта Іуэхуэхэм я пэжагъэмкIэ ахэр ятагъэхьэм ижку жуэап яIэ. Авторхэмрэ редакцэмрэ я Іуэху еплъыкIэр зэтехуэ зэныту щыткъым.

Газетыр Іэ тезыдзаэм яхуэхьынырэ пщэ дольщ КъБР-м федеральнэ пощт зэпыщIэныгъэхэмкIэ и управленэм.

Тел.: 76-01-28, 76-01-10.

Газетыр 1989 гъэм дыгъэгъаззм и 16-м Печатным и хунтымыгъэр хьэмэмымкIэ Къэбэрдей-Балъкъэр щIыналъэ Іуэхущ Іапl эм №ГI-0065-м щIэту ятхащ.

Зы илъэсым газетыр 250-рэ кьыдокI.

«Тетраграф» ООО-м щытрадзащ.

КъБР, Налшык кьалэ, Лениным и щIэкIэ щыщ Іэрам, 33, тел. 42-35-75.

Мы кьыдэкIыгъуэм елэжьахэр: жэуап зыхь секретарым и кьуэдзэ Къашокьэу Эллэ, редактору Жылаго Маритэ, корректорхэу Щоджан Нинэ *(1, 4-нэ нап.)*, **ЩхьэщэмыщI Иэз** *(2, 3-нэ нап.)*. *Компьютерыр газетым и тепльэр щIащ* **Ныр Саидэ,** *сурэтхэм елэжьар* **Бицу Жанэщ.**

Номерыр «Адыгэ псалъэм» и компьютер Іэнатlэм щызэхьэзыращ.

Газетым Іэ традзэн хуейщ сыхьэт 20-м, щытрадзэр сыхьэт 21-рэ.

Индексыр 51531 ● Тираж 5.074 ● Заказ №2230

● КъБР-м и прокуратурэм

● Гъуазджэ

«Налмэс» академическэ къэфакIуэ гупыр *(Мейкъуэпэ).*